

Ersta Sköndal högskola
Institutionen för socialvetenskap
Socionomprogrammet 210hp

Socialtjänsten innan, under och efter praktik
Socionomstudenters attityder till socialtjänsten som arbetsplats genom praktik
inom verksamheten

Tim Esplana, Johanna Liljebloom Esplana
Examensarbete i socialt arbete, 15 hp,
SOC63, VT16
Kandidatexamen
Handledare: Magnus Karlsson
Examinator: Anna Whitaker

Sammanfattning

Det här är en kandidatuppsats som är skriven av studenter på Ersta Sköndal högskola under 2016. Den är skriven med utgångspunkt i problematiken vad som potentiellt händer om socionomstudenter har en alltför negativ bild av socialtjänsten, som grundar sig i en negativ bild som massmedia målar upp. Uppsatsen strävar efter att undersöka om socionomstudenter förändrar sin attityd till socialtjänsten som arbetsplats genom att genomföra sin praktik på socialtjänsten och försöker besvara vilka orsakerna till attitydförändringen har varit. Den har en kvalitativ ansats och bygger på sex intervjuer av socionomstudenter som praktiserat på olika socialtjänster i Stockholm.

Uppsatsen utgår från tre teman för att lättare kunna studera hur attityder kan förändras, dessa teman är: innan praktik, under praktik och efter praktik. För att analysera vår insamlade empiri har vi använt av oss socialpsykologisk teori om attityder samt teori om professionsidentitet. Vi har även kopplat vår empiri till tidigare forskning om attitydförändring, praktik, utbildning och professionsidentitet. Uppsatsens resultat visar att attityden till socialtjänsten har förändrats från något negativ till något positiv för samtliga sex respondenter. Det visar sig nu att majoriteten av respondenterna har sökt sig till och arbetar vid sidan av studierna på de arbetsplatser där de utförde sin praktikperiod.

Abstract

This is a bachelor thesis made by students at Ersta Sköndal University College in 2016. This thesis problematizes what happens if social work students have an overly negative picture of the social services, which is based on the negative image that media presents. The thesis aims to examine if the social work students have changed their attitudes to work at the social services by doing their practice there. The thesis tries to answer what causes changes in attitude. The thesis has a qualitative approach based on six interviews with social work students who practiced in different social services in Stockholm.

The thesis is based on three themes to make it easier to understand how attitudes can change, these themes are: before practice, during practice and after practice. To analyze our collected empirical data we have used social psychological theory to theorize attitudes and theory about professional identity. We have also linked our empirical evidence to previous research about attitudes, practice, education and professional identity. The thesis results show that the attitude to the social services have changed from slightly negative into slightly positive for all respondents due to the various reasons which are described in the thesis results. It now appears that the majority of respondents have searched for job in the workplaces where they performed their internship and now work there alongside their studies.

1 INLEDANDE BAKGRUND.....	1
OM SOCIALTJÄNSTEN	1
SOCIALSEKRETERARES SITUATION	1
OM PRAKTIKPERIODEN	2
1.1 PROBLEMFÖRMULERING	3
1.2 SYFTE.....	3
1.3 FRÅGESTÄLLNINGAR.....	3
2 TIDIGARE FORSKNING.....	3
2.1 PRAKTIKPERIODENS EFFEKTER.....	4
2.2 PRAKTIKPERIOD SOM SPRÅNGBRÄDA	5
2.3 ATT MÖTAS FÖR LÄRANDE	6
2.4 SOCIONOMSTUDENTENS VAL AV ARBETSPLATS EFTER UTBILDNINGEN.....	7
3 TEORETISK TOLKNINGSRAM	7
3.1 ATTITYDER.....	7
3.2 ATTITYDERS FUNKTION.....	8
3.3 HUR ATTITYDER FORMAS.....	9
3.4 ATTITYDFÖRÄNDRINGAR	9
3.5 ATTITYDER OCH BETEENDE	10
3.6 PROFESSIONSIDENTITET	10
4 METODVAL.....	12
4.1 URVAL	13
4.2 TILLVÄGAGÅNGSÄTT DATAINSAMLING.....	14
4.3 EMPIRIANALYS	14
4.4 VALIDITET, RELIABILITET, GENERALISERBARHET.....	15
4.5 FORSKNINGSETISKA ÖVERVÄGANDEN	16
4.6 LITTERATURSÖKNING	17

4.7 METODKRITISKT KAPITEL	18
5 RESULTAT OCH ANALYS	19
5.1 RESPONENTERNA	19
5.2 SOCIALTJÄNSTEN SOM FÖRSTAHANDSVAL	19
5.3.1 INNAN PRAKTIK	19
SAMMANFATTANDE TOLKNING	21
5.3.2 NEUTRALT FÖRHÅLLNINGSSÄTT	22
SAMMANFATTANDE TOLKNING	22
5.4 UNDER PRAKTIK	22
SAMMANFATTANDE TOLKNING	25
5.6 EFTER PRAKTIK	26
SAMMANFATTANDE TOLKNING	29
5.7 SOCIALTJÄNSTEN SOM ARBETSPLATS I FRAMTIDEN	30
SAMMANFATTANDE TOLKNING	31
6 SAMMANFATTANDE RESULTAT	31
7 SLUTSATSER	33
8 SLUTDISKUSSION	34
9 FÖRSLAG PÅ FORTSATT FORSKNING	35
REFERENSER OCH ARTIKLAR	36
BILAGA: FRÅGESHEMA	40

1 Inledande bakgrund

Socionomprogrammet på Ersta Sköndal högskola innehåller en praktiktermin som även omnämns som verksamhetsförlagd utbildning (VFU). Terminen innebär att studenten ges möjlighet att praktiskt prova på en verksamhet inom socialt arbete under handledning av en yrkesverksam socionom.

Praktiken är viktig då den ger möjlighet att utveckla den professionella yrkesidentiteten (Ersta Sköndal högskola, 2017). Författarna till denna studien genomförde praktik under hösten 2015. I författarnas klass genomförde 19 av 71 studenter praktik på socialtjänstkontor i Stockholmsområdet. Efter praktiken väcktes ett intresse hos författarna att undersöka hur studenterna som utfört praktiken på socialtjänsten förhåller sig till socialtjänsten som arbetsplats efter praktikperioden.

Om socialtjänsten

Socialtjänsten är en kommunal förvaltning som syftar till att med grund i demokrati och solidaritet främja individers sociala och ekonomiska trygghet, jämlikhet i levnadsvillkor och främja ett aktivt deltagande i samhällslivet (SoL 1§1). Socialtjänsten har det yttersta ansvaret för att varje enskild får det stöd och den hjälp som individen behöver. Socialtjänstens verksamhet arbetar med att stödja individer inom områden som missbruk, äldreomsorg, barn och familj, asylsökande, människor med funktionsnedsättning, ekonomiskt bistånd samt arbetar förebyggande genom exempelvis uppsökande verksamhet. Enligt lag måste socialtjänstens insatser vara av god kvalitet och det är lagstadgat att personalen inom socialtjänsten har en lämplig utbildning och erfarenhet (SoL 3§3).

Socialekreterares situation

På uppdrag av Akademikerförbundet SSR har en kartläggning gjorts vid tre tillfällen där man har undersökt socialekreterares arbetssituation. Om man jämför kartläggningen från 2014 med den tidigare kartläggningen från 2012 har andelen socialekreterare som är nöjda med sin arbetssituation minskat med 12%. Kartläggningen visar att socialekreterare främst är missnöjda med arbetsbelastningen och åtta av tio anser att de har en för hög arbetsbelastning. Konsekvensen av en för hög arbetsbelastning är att socialekreterarna upplever stress och 70% av socialekreterarna anser att arbetsplatsen har för hög personalomsättning. Enligt kartläggningen är har 72% av socialekreterarna allvarligt tänkt på att söka sig vidare till ett annat arbete (Novus, 2014).

När kartläggningen genomfördes 2016 redovisas liknande siffror som tidigare år. Kartläggningen visar på att arbetsvillkoren inom socialtjänsten är tuffa, vilket resulterar i att flertalet socialekreterare söker sig vidare till andra arbeten, vilket för många kommuner blir ett akut problem. Enligt rapporten är det den höga arbetsbelastningen som är det främsta problemet. Åtta av tio socialekreterare anser att de har en för hög arbetsbelastning. Kartläggningen visar på att det fortfarande är runt 70% av de svarande socialekreterarna som har övervägt att söka arbete utanför socialtjänsten. Antalet

socialsekreterare som upplever en hög personalomsättning på sin arbetsplats har stigit från 70 till 78% (Novus, 2016). Fackförbundet Vision visar i en rapport att socialtjänsten är i ett akut läge där kunnig och kompetent personal slutar och konsekvensen blir att erfarna socialsekreterare är en bristvara. En konsekvens av detta är att pressen blir hög på de nyanställda och nyexaminerade och att de får för omfattande arbetsuppgifter alldeles för tidigt. Rapporten visar på att hög arbetsbelastning och stor personalomsättning är ett strukturellt problem. Enligt rapporten anses problemet vara så pass omfattande att det utmanar Sveriges välfärd och rättssäkerhet (Vision, 2014).

Sveriges Kommun och Landsting kartlägger i en rapport det övergripande behovet av rekrytering för yrkesgrupper inom välfärdssektorn. Enligt rapporten sker en ökning av befolkningen som är i behov utav välfärdstjänsterna, samtidigt som att flera medarbetare inom välfärdstjänster kommer att pensioneras de kommande tio åren. En konsekvens av detta blir ett stort behov utav rekrytering för kommunerna inom vård och omsorg där socialtjänsten inkluderas. Enligt rapporten är socialtjänsten i behov utav att anställa 144 000 medarbetare under perioden 2013-2022 (Sveriges Kommun och Landsting, 2015).

Medierapporteringen om socialtjänsten har likt kartläggningarna visat på en socialtjänst under press. I en artikel i Svenska Dagbladet från vintern 2015 rapporteras det om kris inom socialtjänsten. Artikeln beskriver om att ett trettiotal kommuner har anmält sig själva till Inspektionen för vård och omsorg (IVO) på grund av risk för allvarliga missförhållanden (Erkers & Sköld, 2015). Även SVT Nyheter rapporterar under tidigt 2015 om att socialtjänsten har en hög arbetsbelastning och att sju av tio socialsekreterare funderar på att söka sig vidare till annat arbete. Nästan hälften av alla socialsekreterare anser att man inte klarar av att bevara kvaliteten och rättssäkerheten i arbetet (Taubert, 2015).

Om praktikperioden

Nedan redogörs för praktikens lärandemål. Detta redogörs för att läsaren ska ges en förståelse för vad praktiken syftar till.

Under praktiken ges utrymme för studenten att få inblick i det sociala arbetets fält. Kursen syftar till att ge studenten förutsättningar för att utveckla och reflektera över sin egna professionella roll som blivande socionom. Genom kursen förväntas studenten öka sina färdigheter i att förhålla sig etiskt i det sociala arbetet. Kursen strävar efter att studenten ska utvecklas i att kunna samarbeta och kommunicera med klienter och yrkesverksamma medarbetare på ett professionellt sätt. Genom kursen ska studenten få ökad kunskap om sociala sorteringsmekanismer som exempelvis kön, klass, ålder, etnicitet, sexualitet och funktionsnedsättning. Under terminen då praktiken utförs ges studenten möjlighet att på ett praktiskt sätt lära sig om utredningar, dokumentationer, analyser och utvärderingar inom det sociala arbetet. Studenten förväntas under terminen även att nå ökad självständighet i

praktiken och erhålla ett självreflekterande förhållningsätt till sin kommande professionella yrkesroll (Ersta Sköndal högskola, 2013).

1.1 Problemformulering

Socialtjänsten är den största aktören inom socialt arbete och många socionomstudenter börjar arbeta på socialtjänsten efter avslutad utbildning (Dellgran & Höjers, 2005). Det kan bli problematiskt om socionomstudenters bild av socialtjänsten mestadels är präglad av negativ publicitet och dåligt anseende. Eftersom socialtjänsten är en stor aktör inom det sociala arbetet och en viktig funktion i samhället är det därför betydelsefullt för samhället om socionomstudenter ser socialtjänsten som en attraktiv och potentiellt blivande arbetsplats eller inte. Det kan vara problematiskt om socionomstudenterna har ett negativt förhållningsätt till socialtjänsten och att attityden tillkommit utan egen erfarenhet av verksamheten.

Studien har sin relevans inom fältet socialt arbete eftersom den ger utrymme för att belysa blivande socialarbetares attityd till socialtjänsten som arbetsplats, vilket kommer påverka hur socialtjänstens rekrytering och personaltillgång ser ut framöver. Studiens empiri kommer att tolkas genom socialpsykologisk attitydteori samt teori och begrepp kring professionsidentitet eftersom att teorierna möjliggör att belysa attitydförändring och utveckling av professionsidentitet hos socionomstudenter.

1.2 Syfte

Syftet med studien är att undersöka om socionomstudenter har förändrat sin attityd till socialtjänsten som arbetsplats efter utförd praktik på socialtjänsten. Om attitydförändring skett vill vi undersöka orsakerna till förändring.

1.3 Frågeställningar

- Vilka attityder kan identifieras innan, under och efter praktikperioden?
- Har attityderna förändrats under och efter praktikperioden? Om så skett, vilka förändringsorsaker kan identifieras?

2 Tidigare forskning

Den tidigare forskning som presenteras i detta kapitel syftar till att läsaren ska få en inblick i det aktuella kunskapsläget inom studiens ämnen och fungera som verktyg för att besvara studiens frågeställning och uppfylla syftet. I kapitlet presenteras internationella artiklar som belyser praktikperiodens effekter och påverkan inom andra fält än socialt arbete, vilken möjliggör en breddad förståelse av området. Kapitlet återger studier som belyser processer och personlig utveckling hos studenter, samt en rapport om socionomstudenters yrkesval efter utbildningen.

2.1 Praktikperiodens effekter

En studie är gjord på läkarstudenter som praktiserade under elva månader på regionala sjukhus i Sydafrika. Det var 25 studenter som studerade på olika universitet och som under praktiken utförde likartade uppgifter. Studien undersökte ämnen som utbildning, studenters attityd, studenters inställning till inlärningsförmåga och personlig utveckling (Jachinski & De Villiers, 2008). Enligt studien kommer alla studenter som studerar akademiska utbildningar komma till en punkt då man behöver omvandla den teoretiska kunskapen till praktisk kunskap. Detta sker förr eller senare, antingen genom praktik eller när man kommer till den verkliga arbetsmarknaden. På grund av det värderas praktikperioder högt eftersom det är ett bra sätt för studenter att få arbetserfarenhet innan de kommer ut i arbetslivet (ibid.). Enligt studien kan även praktikanter gynna den verksamhet som tar emot praktikanten. Detta genom att praktikanten bidrar med nyfikenhet, ny kunskap och nya perspektiv. Samtidigt kan praktikperioden ge praktikanten ett utökad självförtroende och egen erfarenhet av fältet (ibid.). Praktikanterna uppgav att de upplevde att de fick stort ansvar under praktikperioden vilket innebar att ansvaret blev som en motivation till inläring för praktikanterna. Till en början av studien upplevde praktikanterna en brist på självförtroende och de var oroliga över att inte ha tillräckligt med kunskap för att klara av uppgifterna på det sätt som förväntades av dem. Under praktikperioden växte självförtroendet genom de positiva erfarenheter av lyckade uppgifter som de utförde under praktiken (ibid.).

I en annan studie som handlar om praktik och dess effekter studeras studenter inom det geografiska fältet. Studien visar att studenter ser sig själva som otillräckliga och otränade när de utexamineras och att studenterna har en önskan om att vara bättre förberedda inför arbetslivet. Studenterna saknar ofta kännedom om vad som förväntas från kommande arbetsgivare och vilka krav som kommer ställas på dem i yrkeslivet (Clark & Whitelegg, 1998). I studien föreslås flera alternativ till hur man skulle kunna utöka ett arbetsbaserat lärande. Ett exempel som ges är att en företagsledare, exempelvis en verksamhetschef har en genomgång eller föreläsning på skolan, eller att studenterna gör studiebesök på verksamheten. Ett annat alternativ är att en anställd på verksamheten skulle agera som en länk till kunskap om vad som förväntas av kommande arbetsgivare. Detta för att studenterna skulle förstå vilken nivå av kunskap som är eftersträvarvärd i arbetslivet och vad som förväntas av anställda (ibid.).

Studien förespråkar praktik under studierna med syfte att förbereda studenterna för kommande arbete. För att studenter inte ska känna sig otillräckliga och oförberedda inför arbetslivet är enligt studien en lösning att integrera praktik i utbildningar, utan att nödvändigtvis ta bort någon kurs från redan existerande kursplan (Clark & Whitelegg, 1998). Oavsett om praktiken varar i några veckor eller ett år ger det konsekvensen att utexamineras med riktig arbetslivserfarenhet och ha med sig verkliga

exempel från arbetslivet. Studien menar att det finns viktiga delar i praktiken som är avgörande om praktikperioden blir meningsfull och givande. Om praktikanten ges möjlighet till att komma till handledarens arbetsplats anses det bättre än att arbetsgivaren kommer till universitetet eftersom att praktikanterna då får uppleva arbetslivet i verkligheten. Beroende på hur pass engagerad praktikantens handledare är blir avgörande för hur givande och lärorik praktikperioden blir. Genom att ha tillgång till en handledare som engagerar sig i praktikanten hjälper det praktikanten till ökat lärande (ibid.). Om det dessutom finns en kontinuerlig kontakt mellan praktikant och handledare ses det som en av de viktiga nycklarna till en givande praktik. Är praktikperioden obligatorisk skapar det större chans till att den anses som en genuint viktig del i utbildningen. Det är gynnsamt för praktikanterna att skriva ner sina förväntningar inför praktikperioden eftersom det ökar chansen till att få syn på sin egen utveckling och sina förbättringsområden (ibid.).

I studien redogörs även för vilka negativa och positiva konsekvenser som praktikperioden kan ha. Trots att det stundvis kan vara frustrerande för studenter med praktik redogörs fördelar som exempelvis kontaktnätskapande i sitt fält, att man blir bättre på teamwork och samarbeta, man erhåller ett förbättrat CV, man får testa att arbeta med riktiga kollegor, man ges möjlighet att arbeta med verkliga problem till skillnad från skoluppgifter, man får utökad datavana samt att öva sig i att leverera i tid till deadlines. Nackdelar som redogörs är att det i ett smalt arbetsfält kan vara svårt att hitta praktikplatser där det finns handledare tillgängliga för att ta emot studenter. Det kan också vara tidskrävande för handledare och arbetsplatsen att ha praktikanter. Om praktiken blir misslyckad, eller något moment i praktiken kan det bli till en nackdel eftersom att misslyckandet då görs i verkligheten och inte i skolvärlden, vilket kan bli problematiskt för både praktikanten och arbetsplatsen eller för handledaren (Clark & Whitelegg, 1998).

2.2 Praktikperiod som språngbräda

I en rapport jämförs kvalitén av utbildningar mellan olika länder och beskriver hur man kan förbättra och utveckla anställningsbarheten hos studenter efter akademiska studier (Harvey, 2003). Harvey menar att praktikperioder kan fungera som en språngbräda för vidare lärande i framtiden eftersom det är en tillåtande miljö att testa sina kunskaper. I flertalet länder har flera universitet aktivt arbetat för att förbättra anställningsbarheten för studenter. Universiteten har i sitt förbättringsarbete haft som åtgärd att utöka möjligheten till praktik (ibid.). Rapporten visar att praktik kan vara ett meningsfullt redskap för att förstå sambandet mellan akademiska studier och arbetslivet. Det kan också göra att studenterna övas i de färdigheter som man behöver för att vara effektiv i sitt framtida arbete (ibid.) I en annan studie av samma författare beskrivs det hur det i dagens samhälle finns en rad färdigheter som arbetsgivare letar efter hos personal som de rekryterar. Dessa färdigheter kan studenterna få möjlighet att utveckla under praktikperioden vilka är förmågan att kommunicera, social kompetens samt

förmågan att samarbeta (Harvey, 2002). Samma studie menar att de personliga egenskaper som är attraktiva hos den potentiella personal som arbetsgivarna rekryterar är; analytisk förmåga, problemlösning, kritisk och reflekterande förmåga, vilja att lära sig och fortsätta att lära sig, flexibilitet och anpassningsförmåga, risktagande samt självutveckling. Dessa egenskaper och förmågor är eftersträvansvärda för företaget eftersom de förmågorna blir gynnsamma för organisationer, vid förändringar i organisationerna eller vid omorganisering (ibid.).

2.3 Att mötas för lärande

Ett antal socionomstudenters praktikperiod utvärderades i ett projekt som heter ”Att mötas för lärande och utveckling i socialt arbete och social omsorg” vilken sammanfattas i en rapport. Projektidén utvecklades i början av 2010 i ett samarbete mellan Eskilstuna kommun, Mälardalens högskola och Västerås stad. Grunden för projektet var växelverkan mellan teori och praktik genom olika mötesplatser som exempelvis praktikplatser för socionomstudenter.

Rapporten belyser på vilket sätt praktikperioden kan vara viktig och tanken med praktiken är att erfarna socialarbetare kan ge studenterna handledning. Studenterna får även möjlighet att i praktiken testa sina teoretiska kunskaper som de erhållit från högskolan och på så sätt fördjupa sina tidigare teoretiska kunskaper (Aytar, 2012). Rapporten visar att det finns en betydande nöjdhet med socionomers praktikperiod eftersom den anses bidra till lärande för både studenter och handledare, både individuellt och organisatoriskt (ibid.). En av projektets frågeställningar är vad praktiken har lett till för praktikanterna, handledare och lärare, samt för organisationer där praktikanter utfört sin praktik. När det kommer till lärande för individer under praktikperioden uppger alla studenter som medverkat i rapporten att de lärt sig mycket även om en del studenter uttryckt kritik. Att handledarens roll är betydelsefull för att få i gång en bra process för studenternas lärande under praktikperioden framkommer i rapporten (ibid.). Enligt handledarna ligger intresset i att vara handledare till stor del i att man som handledare blir utmanad och ifrågasatt i sitt arbete av studenten. Genom detta kan slentrianmässigt arbete förhindras och handledarna tvingas att reflektera över det arbete som utförs. Handledarna uttrycker att vara handledare till socionomstudenter ger en möjlighet till utveckling och dessutom får man nya influenser från högskolevärlden (ibid.).

Rapporten visar på att den personliga kontakten med personalen på högskolan ger trygghet för handledarna i det dagliga arbetet under handledningsuppdraget. För att lärandet ska erhållas behövs kopplingen mellan teori och praktik. Till hjälp under praktikperioden finns bland annat praktikrapporterna som ett verktyg till att ett ömsesidigt lärande mellan handledare, lärare och student. Handledarna nämner vikten av forum som finns för dem som handledare som exempelvis handledarträffar på skolorna vilket skapar ett forum för erfarenhetsutbyte. Detta utbyte bidrar till viktigt lärande enligt handledarna. Rapporten visar på att praktikanterna ofta har höga förväntningar på

praktikperioden. Därför är det viktigt att det är förankrat i organisationen att man tar emot praktikanter och ger de möjlighet att skapa en ökad identitet i sin nya yrkesroll som socialarbetare (Aytar, 2012).

2.4 Socionomstudentens val av arbetsplats efter utbildningen

En studie är utförd på Stockholms universitet med syfte att undersöka vart socionomstudenter söker sig efter examen. Bakgrunden till studien var att det inte fanns någon systematisk uppföljning av vart studenter tar vägen efter avslutad examen. I studiens bakgrund kan man läsa om att socialtjänsten i många kommuner har svårt att rekrytera personal och diskussioner förs huruvida ny personal ska rekryteras och behållas i verksamheten. Det är värdefullt för kommunerna att veta vart studenterna vill arbeta så att de kan anpassa strategier för blivande rekryteringar (Eriksson & Cederlund, 2015).

Studiens resultat pekar på att en övervägande del av respondenterna önskar mer praktik och mer samtalsmetodik. En del respondenter upplever ett betydande glapp mellan utbildningen och det praktiska yrkeslivet. Samtidigt anser en del respondenter att det är omöjligt att ge socionomstudenterna en utbildning som ger tillräcklig kunskap för yrkeslivet (Eriksson & Cederlund, 2015). Flera respondenter menar att utbildningen borde verklighetsanpassas, medan andra anser att utbildningen är en bra grund, eftersom att den är bred och att man lär sig det faktiska arbetet ute i det praktiska arbetet. Studenterna uppger att det är olika faktorer som påverkat dem till vart de sökt sig efter avslutad utbildning. Några respondenter uppger att det har blivit inspirerade genom uppsatsarbeten som de skrivit under utbildningen och på sätt fått upp ögonen för ett arbetsområde, några beskriver att enskilda lärare haft stor betydelse för deras yrkesval och några menar att det funnits andra positiva upplevelser under utbildningen som har påverkat deras val av yrke. Flera av respondenter uppger att praktiken hade en stor betydelse för valet av yrke. Både praktiken och utbildningen som helhet har varit till stor betydelse för respondenternas yrkesval (ibid.).

3 Teoretisk tolkningsram

För att besvara studiens frågeställningar och uppfylla syftet används teorier och begrepp om attityder och professionsidentitet för att förstå och tolka studiens insamlade material. Studiens teorier länkas samman med den tidigare forskningen genom att den belyser attitydförändring och utvecklandet av professionsidentitet. Detta är relevant eftersom att studien strävar efter att belysa eventuell attitydförändring och vad som tidigare är framtaget om detta hjälper oss att tolka studiens insamlade data.

3.1 Attityder

Inom det socialpsykologiska fältet har forskare länge försökt att beskriva hur vi människor tolkar vår omvärld och hur samspelet med andra människor påverkar oss. Det finns en lång tradition av

forskning kring attityder inom socialpsykologin. Attityder anses vara ett av de mest centrala begreppen inom socialpsykologin (Allport, 1954; Hwang, 2012). Attityder är ett begrepp som man inom det socialpsykologiska fältet fortfarande forskar på, utvecklar och teoretiserar. Herbert Spencer, som var antropolog, biolog, filosof och sociolog var en utav de första som redan år 1862 beskrev attityd som ett redskap för att förstå hur en person förhåller sig till sin omvärld (Allport, 1954). Även Richard LaPiere studerade attityder och han beskriver attityder som ett föränderligt förhållningsätt till specifika situationer, grupper, individer, mänskliga relationer, eller system (LaPiere, 1936; Helkama mlf., 2000; Hwang, 2012).

Attityder kan förklaras genom att man tankemässigt och känslomässigt placerar människor, föremål och situationer någonstans på en värderingsskala (Karlsson, 2012). Man kan se värderingsskalan som en linje med ytterligheterna; mest positivt och mest negativt. LaPiere (1936) beskriver att det finns ett mellanläge som är neutralt mellan ytterligheterna där attityden förändras till någonstans på värderingsskalan i den givna situationen.

Allport (1954) menar att attityder består av tre komponenter; kognitiva-, affektiva- och den beteendemässiga komponenten. För att tydliggöra komponenternas funktioner visar vi detta genom ett exempel om hur en attityds beståndsdelar till socialtjänsten skulle kunna se ut.

- Den kognitiva komponenten tas i uttryck utifrån vad man vet om socialtjänsten, vilket kan vara mer eller mindre sant: ”Jag tänker att socialtjänsten är en arbetsplats med hög arbetsbelastning.”
- Den affektiva/emotionella komponenten är den känslan man upplever till objektet/situationen: ”Jag tycker om socialtjänsten, jag har en positiv känsla kring socialtjänsten som arbetsplats.”
- Den beteendemässiga komponenten, hur man agerar utifrån sin attityd: ”Jag söker mig inte till socialtjänsten som arbetsplats.”

3.2 Attityders funktion

Attityder har flera funktioner som bland annat hjälper oss människor att förenkla vår tillvaro. Med hjälp av attityder kan vi genom klassificeringar reducera informationsmängden som vi dagligen utsätts för. Vi kan med hjälp av attityder då enklare bedöma exempelvis uttalanden eller situationer och organisera vårt tänkande och våra minnen i linje med vår attityd (Karlsson, 2012).

Attityder kan även hjälpa oss att sortera ut och söka oss mot vad som är belönande och undvika det som är missgynnande. Attityder kan även ha funktionen att bidra till att uttrycka vad vi står för och vilka övertygelser vi har. Detta kan exempelvis hjälpa oss att hitta likasinnade och hjälpa oss till att hitta vår sociala identitet (Hwang, 2012). Det är inte alltid som attityder har en positiv funktion. Att tolka sin omvärld fel, eller missuppfatta omvärlden genom exempelvis felaktigt värderande attityder

kan leda till fördomar. Att vara fördomsfull är att döma attitydobjektet innan egen erfarenhet. Fördomar är intoleranta och orättvisa i sin natur, vilket leder till en ofördelaktig attityd gentemot andra (LaPiere, 1936; Karlsson, 2012).

3.3 Hur attityder formas

Evolutionspsykologisk forskning menar att attityder även kan vara medfödda. Exempelvis kan det fungera som överlevnadsfunktioner för barn genom att barnet har negativa attityder mot smuts eller farliga djur eller positiv attityd till mat. De attityder som man inte föds med formas ofta genom miljöpåverkan. Som ett litet barn i tidig ålder kan man utveckla attitydbildning genom modellinläring även kallad social inläring. Exempelvis om en närstående person till barnet har en attityd till ett objekt kan man bli påverkad av detta och barnet formas till att ha en liknande attityd (Hwang, 2012; Karlsson, 2012). Ett annat sätt som attityder kan formas på är genom exponeringseffekten som innebär att om man exponeras mycket för ett attitydobjekt tenderar det till att positiva attityder formas (Hwang, 2012).

Klassisk betingning handlar om att man parar ihop ett objekt med ett behagligt eller obehagligt stimuli och genom klassisk betingning kan attityder formas. Exempelvis om man i en reklamfilm kopplar en produkt med exempelvis glada människor i samspel med varandra, kan detta ge ett positivt stimuli vilket förmedlar en positiv känsla för produkten, vilket kan leda till att man får en positiv attityd till produkten, detta bidrar till att man i större utsträckning köper produkten (Hwang, 2012; Karlsson, 2012). Egen personlig erfarenhet av något kan få oss att ändra vår attityd och attityden kan förstärkas både positivt eller negativt. Genom egen erfarenhet kan den positiva eller negativa attityden förstärkas till attitydobjektet, detta kallas instrumentell betingning (Karlsson, 2012).

3.4 Attitydförändringar

Socialpsykologer menar att man kan påverka människors attityder och därmed deras beteenden. Forskning inom det socialpsykologiska fältet visar på olika faktorer som ger effekten att en attitydförändring sker (Hwang, 2012). Något som har visat sig vara avgörande i en attitydförändring är dess förtroende till källan. Om kommunikatören av budskapet har kunskap eller makt, är fysiskt attraktiv i mottagarens ögon, har egenskaper som mottagaren uppskattar, populär eller omtyckt kan detta ha betydelse för vilken attityd som skapas. Skicklighet från kommunikatören i det sociala och verbala menar Hwang (2012) är avgörande för om budskapet som förmedlas blir mottaget och leder till attitydförändring. Om budskapet upprepas visar forskningen på att sannolikheten för att en attitydförändring sker ökar i likhet med exponeringseffekten som tidigare beskrivits (ibid.).

Ett sätt som bidrar till attitydförändring är genom vad som kallas skrämselfpropaganda, vilket innebär att genom att skrämja folk till att ändra deras attityder kan detta leda till en attitydförändring.

Ett exempel på detta kan vara att visa bilder på döda foster med syfte att försöka förändra omgivningens attityd till att bli negativa till abort, att personerna skräms kan skapa en attitydförändring (Karlsson, 2012).

3.5 Attityders och beteende

Våra attityder kan påverka hur vi beter oss, men vårt beteende kan också påverka våra attityder (Hwang, 2012). Attityder kan påverka ett beteende genom inflytande av både inre faktorer som exempelvis personlighet och yttre faktorer exempelvis socialt tryck. Våra attityder kan även bli påverkade av subjektiva normer som exempelvis gruppnormer, som bygger på hur jag upplever att andra förväntar sig att jag ska bete mig. Beroende på hur stark en attityd är hos en person, påverkas förhållandet mellan attityd och beteende i olika stor utsträckning. Attityder som har formats av egna erfarenheter, leder i högre utsträckning till att attityderna och beteendet hänger ihop (Karlsson, 2012).

Attityder kan delas upp i implicita och explicita attityder. Med implicita attityder menas de attityder som är omedvetna och automatiska. Explicita attityder är de medvetna och de förnuftsstyrda attityderna. Vårt beteende styrs oftare av våra implicita, än av våra explicita attityder (Allport, 1954; Karlsson, 2012; Hwang, 2012).

Sociologen Richard LaPiere utförde ett socialt experiment där resultatet visade att sambandet var svagt mellan attityderna och beteendet (LaPiere, Karlsson, 2012; Hwang, 2012). Forskarna Martin Fishbein och Icek Ajzen (2010) undersökte attityder utifrån ett annat utgångsläge där de ansåg att tidigare forskning om sambandet mellan attityder och beteende hade dragit för generella slutsatser utifrån forskningen. De presenterade en teorin om överlagd handling (Fishbein & Ajzen, 2010). I teorin delar de upp den överlagda handlingen i fyra komponenter; individens attityder mot ett specifikt beteende, vad individen uppfattar är den subjektiva normen, individens intention till beteendet samt individens beteende (ibid.). Sammanfattningsvis kan man med hjälp av denna teori påvisa att om individen har en positiv attityd till ett beteende ökar chansen till att man beter sig i linje med attityden. Med hjälp av denna forskning kan man närma sig en förståelse för sambandet mellan attityder och beteende. Nutida forskning har talat för att man måste räkna med ännu flera faktorer för att förstå sig på sambandet mellan attityder och beteende (Fishbein & Ajzen, 2010; Hwang, 2012).

3.6 Professionsidentitet

Redan under första terminen på socionomutbildningen får studenterna i uppgift att definiera hur de ser på socialt arbete samt sin framtida yrkesroll. Det vanligaste svaret som nyblivna socionomstudenter ger är att de vill hjälpa människor. Redan här börjar yrkesidentiteten att formas, eftersom studenten börjar formulera sina föreställningar om framtida yrke och yrkesroll (Svensson, Johnsson & Laanemets, 2008). När studenten kommer ut i arbetslivet präglas rollen av organisationen som denne

arbetar inom, de individuella egenskaper, professionen och klienterna som studenten möter i arbetet (ibid.). Identiteten definieras också av våra grundläggande värderingar och bygger på självförståelse. Detta kräver att vi betraktar oss själva mot en bakgrund av egna värderingar (Taylor, 1995). Om våra starka värderingar och vad vi anser viktigt förändras, resulterar det i att vår identitet även förändras eftersom att när vi artikulerar våra känslor gör vi en ny tolkning av oss själva.

Under livet går människor igenom vad som kallas en socialisationsprocess. När vi som barn växer upp formas vi av familj, vänner och skola. Senare i livet socialiseras vi genom utbildning och arbete. Utifrån socialisationsprocessen utvecklas våra grundläggande antaganden, värderingar och normer vilka kan vara svåra att ändra på senare i livet (Jacobsen & Thorsvik, 2008). Genom socialisationsprocessen skapar vi oss en social identitet. Detta gör vi genom samspel med andra människor, exempelvis i en grupp där vi bli en del av gruppen och tar oss an de värden som finns i gruppen. Ett mål med praktiken är att medvetenhetgöra socialisationsprocessen och ute i praktiken möter studenter professionella som de kan identifiera sig med. När det kommer till att utveckla sin yrkesidentitet är egen erfarenhet av yrkesfältet lika viktigt som teoretisk utbildning (Tveiten, 2010).

En viktig aspekt i socialiseringen av yrkesrollen är de personliga motiven för att bli socialarbetare vilka kommer att samspela med utbildningens krav på kunskaper. Den generella kunskapen om socialt arbete formas under utbildningen och den mer specifika yrkesrollskunskapen formas på arbetsplatsen, genom senare vidareutbildningar och interna utbildningar (Svensson et al., 2008).

För att anpassas in i rollen som yrkesverksam i en organisation finns det olika faktorer som påverkar anpassningen till yrkesrollen. Exempelvis den kultur, de normer och värderingarna som råder på arbetsplatsen påverkar hur socialarbetaren tolkar sin relation i sammanhanget och hur socialarbetaren använder sina kompetenser. Beroende på uppdraget och organisationen som individen är en del av påverkas även yrkesrollen, exempelvis om individen arbetar som biståndshandläggare inom äldreården eller som skolkurator (Svensson et al., 2008).

Fyra åtgärder som påverkar anpassningen in i yrkesrollen är socialisering, disciplinering, kontroll och utbildning. Som ovan nämnt anpassas socialarbetaren in i organisationen i en socialiseringsprocess genom att hen övertar värden, identifikationer och verklighetsuppfattningar som organisationen har (Svensson et al., 2008). Socialiseringen blir mer eller mindre framgångsrik beroende på grad av identitet som organisationen har. Om organisationens värden överensstämmer med individens personliga värderingar har socialiseringen större chans att påverka individen. Disciplineringen innebär att socialarbetaren lär sig att skilja mellan kraven som ställs på ens arbete och sina personliga värderingar och uppfattningar (ibid.). Disciplineringens utfall beror på ifall socialarbetaren upplever sig få belöning av organisationen. Faktorn kontroll handlar om att socialarbetaren behöver förhålla sig till ens överordnande, exempelvis, chef, organisation, eller politik

vilket kan ändra socialarbetarens beslut. Utbildning handlar om socialarbetarens förmåga att förhålla sig till, och kunna hantera organisationen och rollens begränsningar och möjligheter (ibid.).

Handledning är ett sätt att utveckla yrkesidentiteten, både under studietid och i arbetslivet (Tveiten, 2010). Man blir tryggare i sina värderingar om man får en bra handledning eftersom att handledning kan utveckla relationen mellan yrkesutövare och klient. Handledning kan också öka förmågan att ta ansvar, uttrycka känslor och ge emotionell styrka, samt stärkt yrkesidentitet, samarbetsförmåga, ökad självinsikt och tilltro till den egna kompetensen. Genom handledning kan man arbeta med att medvetandegöra sina privata och sina yrkespraktiska värderingar, samt konflikter däremellan (ibid.).

4 Metodval

Nedan redogörs för studiens forskningsmetod som är vald utifrån att vi anser att metoden lämpar sig bäst för att besvara studiens frågeställning och uppfylla studiens syfte.

Vi valde den kvalitativa metoden eftersom vi önskade att studien skulle ge utrymme för respondenterna att uttrycka sina tolkningar av sin egen attitydförändring till socialtjänsten som arbetsplats efter praktikperioden. I kvalitativa studier strävar man efter att förstå hur respondenterna uppfattar sin sociala verklighet (Bryman, 2011; Brikler, 2012). Med tanke på studiens frågeställning och syfte samt vår önskan att respondenterna skulle ges möjlighet att berätta om deras egen erfarenhet ansågs den kvalitativa metoden vara mest lämplig.

Eftersom studiens forskningsfråga och syfte grundar sig i att belysa studenters egen syn på sina attityder lämpar sig inte den kvantitativa forskningsmetoden. Den kvantitativa metoden används främst för att behandla egen insamlad eller redan befintlig sifferdata för att bearbeta och analysera till statistisk data (Bryman, 2011; Meeuwisse, et al., 2006). Vi föreställer oss att man skulle kunnat göra en kvantitativ studie med ett större och bredare urval, exempelvis med syfte att mäta hur många som arbetar på socialtjänsten efter utförd praktikperiod.

Vi ville under intervjuernas gång ha möjlighet att vara flexibla i att kunna ställa följdfrågor. Vi ville även ha möjlighet att kunna återgå till viktiga frågor och därför valde vi semistrukturerade intervjuer för att samla in data till studien. Semistrukturerade intervjuer kan se olika ut, men en gemensam nämnare är att strukturen är formbar (Bryman, 2011). Exempelvis kan ordningsföljden på frågorna se olika ut, intervjuaren ges möjlighet att ställa följdfrågor på svaren som man får. Ett frågeschema med teman utifrån ämnet finns ibland upprättat vid semistrukturerade intervjuer, vilket studien har haft. Inom ramen för semistrukturerade intervjuer kan intervjuaren ha möjlighet att komma åt kärnan i frågorna och i samspel med respondenterna ha möjlighet att öppna upp och beskriva sina ståndpunkter i frågorna. Intervjuaren kan sedan närma sig en förståelse för hur respondenten uppfattar sin verklighet och genom semistrukturerade intervjuer har respondenten stor möjlighet att formulera sig i sitt svar (ibid.).

Studiens insamlade data har tolkats utifrån ett hermeneutiskt perspektiv. För att uppfylla studiens syfte och för att besvara studiens frågeställning har det varit viktigt att närma oss en förståelse av våra respondenters berättelser och svar. Studien undersöker respondenternas attityder och eventuella attitydförändringar, därför är det viktigt att ha ett förhållningsätt som är tolkande och nyfiken på förklaringar av beteende. Hermeneutiken har fokus på tolkningar, förståelse och förklaringar av mänskligt beteende (Bryman, 2011; Thurén, 2007; Harnow & Klausen, 2006). Hermeneutik är läran om tolkningar och används ofta inom humanistisk vetenskap (Solberg, 2014; Thurén, 2007). Hermeneutik skiljer sig från positivismen som strävar efter absolut kunskap och härstammar från naturvetenskapen (Thurén, 2007). Det är nödvändigt att tolka och förstå oavsett om det är tabeller och mätningar, eller mänskligt beteende (Sohlberg & Sohlberg, 2013).

Studien har en abduktiv ansats, detta innebär att forskaren rör sig mellan teori och observation. I studien har vi rört oss mellan empirin och teorin för att själva förstå och sedan gjort empirin begriplig. Teorierna hjälper till att förklara sakförhållandenas relevans eller betydelse, med andra ord hjälper teorin den som studerar att förstå vad hen observerat (Sohlberg & Sohlberg, 2013). En abduktiv slutledning kan förklaras som att; de villkor som kan tänkas gälla för en observation, formuleras för att göra observationen begriplig. Abduktiva slutledningar handlar inte om att logiskt förklara något, utan att man på ett kreativt sätt skapar någon form av abstraktion som bildar ett sammanhang (ibid.). Genom att vi har valt bort teorier som för studiens syfte inte varit relevanta och valt teorier som vi uppfattar hjälpt oss förklara, tolka och förstå studiens empiri har vi gjort observationerna begripliga.

4.1 Urval

För att motverka att studien ska vara vinklad är urvalet slumpmässigt utvalt. Studien är utförd med ett urval av socionomstudenter på Ersta Sköndal högskola som genomförde sin praktikperiod på socialtjänsten under hösten 2015. Av praktiska skäl valde vi våra klasskamrater som respondenter, eftersom de fanns i vår omedelbara närhet och det var för oss lätt att ta kontakt med dem. Vi ansåg att dessa respondenter besatt den erfarenhet och kunskap som vi vill belysa genom vår uppsats och därför blev de urvalet. Vi valde aktivt bort socionomstudenter från andra högskolor och universitet, däremot övervägde vi andra socionomstudenter från andra skolor i Stockholm eller skolor i en annan stad. Vi ansåg att studiens frågeställning skulle kunna besvaras oavsett om respondenterna utfört sin praktik genom Ersta Sköndal högskola eller någon annan skola med socionomutbildning. Detta eftersom att studiens syfte är att studera tolkningar av egna erfarenheter efter utförd praktikperiod.

Eftersom urvalet består av klasskamrater var vi noga med att använda en slumpmässig urvalsteknik. Detta för att undvika att studien skulle färgas av vår förförståelse i val av respondenter. Vi ville eliminera den mänskliga faktorn i valet och möjliggöra att alla i urvalspopulationen ska ha lika stor chans att väljas (Bryman, 2011; Bell & Waters, 2016). Respondenterna lottades ut genom att vi

utgick från en lista med de klasskamrater som hade fått en praktikplats för höstterminen 2015. Listan erhöll vi genom kursinformation från Ersta Sköndal högskolas läroplattform itslearning. Av de som utförde sin praktikperiod på socialtjänsten intervjuade vi sex respondenter. Efter samråd med vår handledare valde vi att genomföra sex interjuver utifrån att vi såg att studiens frågeställning och syfte skulle uppfyllas genom det antalet interjuver. Valet av antal interjuver har gett konsekvenser för studiens resultat, vilket utvecklas i uppsatsens kapitel: Slutdiskussion.

4.2 Tillvägagångsätt datainsamling

Studien baseras på sex kvalitativa intervjuer. Efter att vi hade formulerat studiens syfte kontaktade vi sex studenter och frågade om de kunde medverka i studien. I samband med frågan om de ville medverka till studien presenterade vi studiens syfte och frågeställningar. Det var två respondenter som tackade nej till att medverka och uppgav tidsbrist som skäl. Dessa respondenter ersattes av två nya slumpmässigt valda respondenter. I samråd med respondenterna bestämde vi tid och plats för intervju. Intervjuerna utfördes på en restaurang, ett café, Ersta Sköndal högskola, samt hemma hos en av författarna till studien. När vi sågs för intervju påminde vi respondenten om syftet och frågeställningarna samt forskningsetiska överväganden innan vi började intervju. Vi meddelade respondenterna att vi förhöll oss enligt vetenskapsrådets fyra etiska principer innan intervju (Läs: 4.6 forskningsetiska överväganden). Samtliga intervjuer tog mellan 25 minuter till en timme. När vi intervjuade respondenterna utgick vi ifrån ett intervjuschema som bestod utav tre teman vilka var; innan praktik, under praktik och efter praktik. Båda författarna till studien ledde intervjun tre gånger vardera och under intervjuernas gång kompletterade båda två med följdfrågor. Intervjuerna spelades in enligt överenskommelse och anteckningar togs av den utav oss som inte förde intervjun, sedan transkriberades alla intervjuer.

4.3 Empirianalys

Vår studie är gjord med utgångspunkt i tematisk analys. Tematisk analys grundar sig i att identifiera olika teman och subteman vilka återkommer i en text. Noggrann läsning av data kan möjliggöra att teman och subteman kan urskiljas. I den kvalitativa metoden finns inga entydiga regler för hur empiriska analyseras, däremot finns det generella riktlinjer som man kan följa (Bryman, 2011.). Studien baseras på sex kvalitativa intervjuer vilka vi transkriberade ordagrant. Efter vi hade transkriberat intervjuerna skrev vi ut alla intervjuer. Därefter färgmarkerade vi relevanta stycken i relation till studiens frågeställningar och syfte. Sedan klippte vi ut och sorterade texterna efter vad varje respondent hade sagt, inom de teman vi använt oss av i vår intervjuguide: innan praktik, under praktik och efter praktik. Utifrån sammanställningen av empirin kunde vi se samband, ord och meningar som upprepades i respondenternas svar. Repetitioner är något man kan leta efter i sin data i tematisk analys

(Bryman, 2011). När vi sorterade vår data fann vi ett antal subteman utifrån studiens huvudteman; innan praktik, under praktik och efter praktik. Exempelvis identifierade vi subteman som; neutralt förhållningsätt, respondenterna, socialtjänsten som praktik, personlig förändring, förändrad syn på socialtjänsten som verksamhet och socialtjänsten som arbetsplats i framtiden. När vi sedan började analysera vårt material genom teorier och tidigare forskning insåg vi att de subteman inte fungerade som tydliggörande utan upplevdes som överflödiga rubriker. Vi valde då att presentera resultatet enligt studiens tre huvudteman. Utifrån de utvalda relevanta teorierna och den valda tidigare forskningen identifierade vi användbara begrepp, teorier och tidigare insamlad kunskap som gick i linje med vår data och på så sätt styrkte, eller förklarade processerna som vi kunde identifiera i vår empiri utifrån våra teman. Dessa använde vi systematiskt som verktyg för att tolka vår insamlade empiri med.

4.4 Validitet, reliabilitet, generaliserbarhet

Vi som utför studien har i dialog kommit fram till och varit överens om tolkningar av datamaterialet vi samlat in. Studiens interna reliabilitet handlar om i vilken utsträckning utförarna av studien kommer överens om tolkningen (Bryman, 2011), vilket i denna studie har varit hög på grund av kontinuerlig dialog mellan författarna av studien.

Studiens externa reliabilitet beskriver om och i vilken utsträckning studien kan göras om (Bryman, 2011). Vi tror att man skulle kunna upprepa studien genom att använda sig av samma frågeställningar och syfte samt tolkar empirin med hjälp av attitydteori och teori och professionsidentitet. Däremot kan man inte ställa exakt samma följdfrågor som vi gjorde när vi utförde denna studie, eftersom våra frågor har varit en respons till respondenternas unika svar vid en given tid och plats. Den externa reliabiliteten är i denna studien låg. Det är omöjligt att replikera en kvalitativ studie med semistrukturerad intervju eftersom svaren har kommit ur en given tid och plats och svaren är formade av individernas intressen och egenheter (ibid.). Även om vi skulle ställa exakt samma frågor till samma respondenter om ett års tid skulle deras svar kunna skilja sig åt från hur de svarat i studien. Detta eftersom de kommer att ha mer erfarenhet och förändrad syn på sin egen verklighet om ett år. Vi som författare kan också ha en annan typ av förståelse och tolkningsram om en månad eller ett års tid.

Vi anser att vi kan belysa vårt material på ett relevant sätt genom valda teorier. Detta eftersom syftet med studien är att belysa attitydförändring och teorierna vi valt beskriver attitydförändring, därför har studien en hög grad av intern validitet. Den interna validiteten beskriver om teorin beskriver det studien undersöker, med andra ord om man kan tolka respondenternas svar på ett relevant sätt med hjälp av den teori som man valt för att förstå sitt material (Bryman, 2011; Bell & Waters, 2016). Med extern validitet menas om man kan generalisera studiens resultat till andra sociala miljöer eller situationer. Studiens externa validitet är låg eftersom att studiens resultat troligtvis inte är representativt, detta eftersom att kvalitativa intervjuer är bundna till tid och rum (Bryman, 2011).

Syftet har inte varit att återspegla studiens ämne i stort på grund av studiens begränsade storlek och omfattning. Av samma anledning påstår vi inte att studiens resultat är generaliserbart, mer än möjligtvis för den socionomklass som studiens urval har valts ifrån. Om studien däremot utförts med större urval av respondenter skulle man med större sannolikhet kunna generalisera resultatet. Kvalitativa undersökningar kritiserar för att de är svåra att generalisera eftersom att förutsättningarna förändras, exempelvis genom tid, miljö och de individer som medverkar i studierna förändras (Bryman, 2011).

4.5 Forskningsetiska överväganden

Studien har utförts enligt vetenskapsrådets fyra huvudkrav; samtyckeskravet, informationskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet (Vetenskapsrådet, 2002).

Vetenskapsrådet (2002) rekommenderar att man bör informera respondenterna om deras uppgift i studien och vilka villkor som gäller för dem som deltagare. Informationskravet innebär att medverkan för respondenterna är frivillig och får avbrytas när som helst utan några konsekvenser eller ifrågasättande mot respondenten (Bryman, 2011). I enlighet med informationskravet har vi informerat respondenterna om studiens omfattning, studiens syfte och om deras uppgift i studien.

Vi har förklarat för alla respondenter att deras medverkan är frivillig och att de har rätt att avbryta när som helst, utan konsekvenser eller följdfrågor. Genom att göra det har vi uppfyllt samtyckeskravet som innebär att medverkan är frivillig och att respondenterna själva bestämmer över sin egen medverkan (ibid.).

Genom studien har vi förhållit oss till konfidentialitetskravet som innebär att personuppgifter inom studien förvaras med försiktighet (Bryman, 2011). Enligt vetenskapsrådet (2002) bör man utgå ifrån att de berörda respondenterna kan uppfatta svaren de lämnar som etiskt känsligt. Allt material vi samlar ihop utgår vi ifrån kan vara av känslig karaktär. Materialet kommer att finnas på våra privata datorer och mobiltelefoner. På våra datorer och mobiltelefoner har vi lås med pinkoder och lösenord. Om våra mobiltelefoner eller datorer mot förmodan skulle stjälas med personuppgifter finns det ett hinder för att komma åt personuppgifterna. Enligt Forsman (1997) är det viktigt vid insamling av empiri till studien att inte lova intervjupersonen anonymitet man inte kan hålla eftersom det i sin tur kan göra att vi som utför studien handlar oetiskt. Utifrån detta har vi därför informerat om att vi ska hålla högsta möjliga nivå för att behålla deras anonymitet.

Eftersom att respondenterna är våra klasskamrater kan det finnas en risk för att andra klasskamrater som läser studien kan identifiera vilka de är som har svarat trots att vi har anonymiserat respondenterna. Även respondenternas praktikhandledare skulle eventuellt kunna identifiera sin praktikant, samt att någon lärare på Ersta Sköndal högskola eventuellt skulle kunna identifiera studenterna. För andra utomstående som skulle läsa studien är de troligtvis helt anonyma. Vi hoppas

att vi har på tydligaste sätt förmedlat i vilken mån respondenternas anonymitet kommer kunna upprätthållas. En konsekvens av att vi intervjuat klasskamrater kan vara att de känner ett annat förtroende gentemot oss i intervjutillfället än om någon okänd hade intervjuat de. Vilket kan resultera i att de potentiellt varit mer ärliga och transparenta i sina svar på våra frågor, än om en för dem okänd person hade intervjuat de. Det skulle också kunna ta i sig i uttryck på motsatt sätt att de svarat restriktivt eller varit mindre uppriktiga efter som att de känner intervjuarna.

Enligt Bryman (2011) kan man som respondent ta skada på olika sätt av att delta i en studie. Vad skada innebär kan definieras på olika sätt för olika individer. Vi har en medvetenhet om att, och har i samband med studien diskuterat de faktum att respondenternas åsikter som lyfts fram genom studien skulle kunna resultera i konsekvenser som påverkar de. En konsekvens med att vi har intervjuat våra klasskamrater är att vi kanske övertolkar eller läser in mer än om någon som inte känner respondenterna sen tidigare utfört studien. Att vi intervjuar klasskamrater kan omedvetet prägla våra tolkningar eftersom vi kanske tycker om eller känner vissa respondenter bättre än andra, vilket kan gynna eller missgynna respondenterna även fast vi inte önskat det. Trots detta tog vi beslutet att låta intervju klasskamrater eftersom att studiens syfte skulle kunna uppfyllas med de som respondenter i kombination med att vi gett respondenterna information och valmöjlighet att avböja eller avbryta sitt deltagande.

I studien kommer vi endast använda insamlade uppgifter och material till vår studie och inget annat i enligt med nyttjandekravet. Nyttjandekravet innebär att materialet som samlas in om enskilda personer till studien enbart får användas till studiens ändamål, därför bör författaren överväga om personuppgifter och insamlat material i studien kan komma till att missbrukas och användas i annat syfte (Bryman, 2011; Vetenskapsrådet, 2002)

4.6 Litteratursökning

När vi har utforskat kunskapsläget till vår studies ämne har vi sökt information genom databaser på internet och i bibliotek där vi vid flera tillfällen tagit hjälp av personal på plats. Vi har vänt oss till Ersta Sköndals Bibliotek, Stockholms Universitetsbibliotek, Stadsbiblioteket och Tranströmerbiblioteket. På biblioteken har vi lånat och beställt böcker, en del böcker har varit gamla och inte funnits tillgängliga på plats. Vi har då beställt de böcker från biblioteken som vi har behövt för att komma åt primärkällor till den teori som används i studien. Artikelsökningar och tidigare studier har vi sökt genom databaser som Ersta Sköndal högskola har tillgång till. De databaser vi sökt i är: ESH discovery, Academic search complete, Google scholar, DiVa – ESH publikationer och DiVa ESH-gemensam portal, ProQuest samt Libris nationella bibliotekssystem.

Vi har använt oss av följande sökord för att komma nå relevant material: Attityder, professionsidentitet, egen erfarenhet, socialtjänsten, praktikplats, praktik, socialt arbete, student, och

verksamhetsförlagd utbildning. Sökorden har kombinerats på olika sätt för att specificera sökträffarna i linje med studiens ämne.

För få tag på relevant material till att kunna beskriva kunskapsläget och för att komma åt internationella studier och artiklar om ämnet har vi även använt oss av engelska sökord. Våra engelska sökord har varit: Attitudes, experience, social work, work based learning, practice, social services, student och medical students. Även dessa sökord har kombinerats med varandra på olika sätt för att nå relevant material i linje med studiens ämne. Vi har läst artiklarnas sammanfattningarna överskådligt för att se om det är relevant för studien och om vi funnit att artikeln eller studien har varit relevant har vi läst artiklarna grundligare.

4.7 Metodkritiskt kapitel

Genom studien har vi som författare eftersträvat ett neutralt men samtidigt ett nyfiket förhållningsätt. Vi utförde inte vår egen praktik på socialtjänsten och vi har heller inte någon erfarenhet av att arbeta på socialtjänsten, vilket kan ha hjälpt oss att förhålla oss mer nyfiket till studiens syfte och frågeställningar. I avsnitt 4.5 Forskningsetiska överväganden förs en diskussion om vårt val att intervjua klasskamrater och hur det eventuellt påverkat studien.

Vi vill genom studien presentera allt material, vår metod och resultat med en hög nivå av transparens, detta för att ge läsaren en möjlighet att förstå hur studien utförts. För att en studie ska vara tillförlitlig behövs transparens genom studien (Bryman, 2011). Vi har även med avsikt försökt att inte låta formulering av frågeschema, intervjuernas gång samt tolkningar av respondenternas svar eller analysarbetet präglas av vår förförståelse av ämnet och genom detta påverka resultatets utgång. Vi är samtidigt medvetna om att vår förförståelse, våra värderingar och studiens kontext har påverkat studien, vilket i sin tur har lett till studiens slutsats, vilket är i enlighet med vad Thurén (2007) beskriver. Man kan inte reducera bort den mänskliga faktorn till hundra procent i en studie. Eftersom studien har en hermeneutisk ansats är resultatet även präglad av tolkningar i flera led. Det är däremot nödvändigt att det finns genomförare för att en studie ska genomföras, någon eller några som är skribenter, tolkare, transkriberare. Dessa agerar verktyg för att studiens syfte ska uppfyllas. Forskaren är det viktigaste redskapet i en kvalitativ studie (Bryman, 2011).

Vi har som författare skapat en möjlighet för våra respondenter att i efterhand konstruera sin verklighet om sin upplevda praktikperiod. Att konstruera verkligheten är praktiskt och nödvändigt, men att våra respondenter tolkade sin egen uppfattning vid intervjutillfället gör att de kan ha ändrat sin uppfattning om sin praktikperiod och sin uppfattning om hur de uppfattade socialtjänsten innan, under och efter, sedan intervjuerna skedde. Vi inser att med små medel skulle studiens resultat kunna se annorlunda ut, exempelvis genom att göra studien vid ett annat tillfälle, plats och andra omständigheter.

5 Resultat och analys

I detta kapitel presenteras respondenterna och sedan följer empirin. Resultatredovisningen kommer presenteras i kronologisk ordning. Resultatet presenteras som en del i att få en ökad förståelse för om socionomstudenter uppfattar att de har förändrat sin attityd till socialtjänsten som arbetsplats under respondenternas praktikperiod på socialtjänsten samt vilka orsaker som lett till eventuell förändring, vilket är studiens syfte.

5.1 Respondenterna

Vi har intervjuat sex socionomstudenter som har genomfört sin praktikperiod på socialtjänsten. Studenterna praktiserade inom följande enheter; enheten för barn och ungdom, vuxenenheten med inriktning på missbruk, fältarbete och med funktionshinder. För att deras identitet ska behållas anonyma kommer vi att kalla dem: P1, P2, P3, P4, P5, P6. I förkortningen står P för Praktikant och siffran står för vilken intervjuperson som omnämns.

5.2 Socialtjänsten som förstahandsval

Under termin fyra får man som socionomstudent på Ersta Sköndal högskola önska tre områden, verksamheter eller organisationer man vill praktisera på. Vi frågade om studenterna har valt socialtjänsten som förstahandsval eftersom det kan ge en indikation på studenternas förhållningsätt till att praktisera på socialtjänsten innan påbörjad praktikperiod.

Fem av de sex respondenterna har önskat socialtjänsten som praktikplats. P1 uttrycker glädje över att ha valt socialtjänsten och menar att man bör utmana sig själv. P2 valde socialtjänsten som förstahandsval med önskan om att vara på enheten för barn och ungdomar. P3 hade skrivit socialtjänsten som ett alternativ i val av praktikplats med ett önskemål om att inte utföra myndighetsutövande. P4 beskriver att hen med uteslutningsmetoden valde praktikplats och att socialtjänsten var kvar som alternativ. P5 hade inte valt socialtjänsten som förstahandsval och uttrycker att det till en början var en besvikelse att ha blivit placerad där. P6 sökte till socialtjänsten som förstahandsval för att lära sig mer olika områden inom socialt arbete och förstå hur det sociala arbetet hänger ihop med varandra.

5.3.1 Innan praktik

P1 uttrycker att hens förståelse av socialtjänsten var färgad av en situation där en gästlärare på skolan under en föreläsning målade upp en bekymrande bild av socialtjänsten. P1 fick en känsla av att gästläraren mer eller mindre avrådde studenterna att börja arbeta på socialtjänsten. P1 hade fått berättat för sig om att socialtjänsten i Rinkeby och Kista hade fått bombhot mot sig, samt att socialsekreterare

hade blivit hotade. Hen var rädd för att behöva utföra sin praktik på någon av de socialtjänsterna. Denna bild skrämde P1 och hen oroade sig över att genom eventuell dålig erfarenhet av praktikperioden skulle hen kunna tappa lusten till att fortsätta studera till socionom. Samtidigt hade P1 fått tips av vänner att det kunde vara en bra merit att ha varit på socialtjänsten och att man lärde sig det mesta där eftersom att socialtjänsten är en central aktör som samarbetar med så många aktörer inom socialt arbete.

Innan P2 började studera till socionom var hen enligt egen utsago förbannad på socialtjänsten. P2 berättar att ilskan kom utifrån tidigare erfarenhet då P2 arbetat på uppdrag av socialtjänsten och då ansåg att socialtjänsten gjorde ett otillräckligt arbete. Konsekvenserna av detta blev att hen fick en dålig arbetssituation, vilket ledde till att klienten drabbades negativt.

P3 beskriver att hen har en negativ bild socialtjänsten vilken har kommit av flera olika anledningar. En orsak är att hen har blivit mer uppmärksam om om socialtjänstens situation via medierapporteringar med anledning av att rapporteringarna gäller hens kommande yrkesfält. En annan orsak som har påverkat P3s bild av socialtjänsten är utifrån rörelser som exempelvis ”Nu bryter vi tystnaden”, vilket är ett opinionsbildande nätverk som bland annat syftar till att uppmärksamma socialsekreterares arbetssituation. Vidare menar hen att personer som arbetar på socialtjänsten eller har arbetat på socialtjänsten bekräftat den negativa bilden genom att berätta om problematiska arbetsuppgifter och hög arbetsbelastning. Detta menar P3 förstärker hens bild av socialtjänsten som arbetsplats. Enligt P3 har studiekamrater dramatiserat den negativa bilden av socialtjänsten. P3 berättar om en situation där en gästföreläsare som arbetar på socialtjänsten kom till skolan och hade i uppdrag att berätta om socialtjänsten som arbetsplats. Gästföreläsaren beskrev socialtjänsten som en arbetsplats med en ohållbar arbetssituation. P3 är skeptisk till att arbeta med myndighetsutövning eftersom hen har negativa föreställningar om myndighetsutövning och ifrågasätter hur man kan välja att arbeta med det.

P4 anser att socialtjänsten är en viktig erfarenhet att ha när man har valt att arbeta inom fältet socialt arbete och hen såg det som en chans och möjlighet att få den erfarenheten under utbildningen. P4 berättar att hen har erfarenhet av att möta socialsekreterare från sina tidigare arbeten. P4 har tidigare funderat på om hen inte skulle kunde göra ett bättre arbete än de socialsekreterare hen mötte, men ville tydliggöra att hen inte avsåg att sätta sig över dem. Vidare beskriver P4 att hen tidigare reflekterade och ifrågasatte om socialsekreterare visste vad konsekvenserna av deras beslut fick för utfall. Hen ansåg att socialsekreterarna tog beslut med ett byråkratiskt språk och satt på höga hästar, men att konsekvenserna av deras beslut inte alltid fungerade i praktiken. P4 ansåg att man behöver en större flexibilitet när man arbetar med människor, än vad socialsekreterarna som hen mötte haft. P4 anser att socialtjänsten är navet i det sociala arbetet och därför ansåg hen att det var viktigt att veta hur

socialtjänsten fungerar och hur man arbetar inom socialtjänsten. P4 föreställde sig innan påbörjad utbildning att hen ville arbeta närmre klienterna än vad hen föreställt sig att man gör på socialtjänsten.

P5 berättar att hen blev besviken när hen fick reda på att hen skulle göra sin praktik på socialtjänsten eftersom att hen hade önskat att få göra sin praktik på en annan organisation. P5 föreställde sig att socialtjänsten skulle vara en torr och tråkig arbetsplats. P5 berättar att hen hade en uppfattning om att arbetet på socialtjänsten mestadels skulle bestå i administrativt arbete. Hen hade en föreställning om att det skulle finnas en klädkod på socialtjänsten och att människorna som arbetar där skulle vara konservativa och menar att förförståelsen troligtvis grundar sig i egen erfarenhet av tidigare bemötande från socialtjänsten. P5s egna erfarenhet har skapat bilden av att socialsekreterare inte har ett trevligt bemötande och att de är lite sura och strikta. P5 tror att det är många som delar hens bild av socialtjänsten. P5 berättar att när hen började på socionomutbildningen hade hen en föreställning och var inställd på att hen kommer börja att arbeta på socialtjänsten efter slutförda studier. Detta eftersom att det är en stor arbetsplats som behöver mycket arbetskraft.

Innan praktiken tänkte P6 hen att det var ute på fältet som hen kunde hjälpa klienterna till störst förändring. P6 berättar att hen har tidigare erfarenhet av behandlingsarbete med alkohol och narkotikaavvänjande vård. När hen arbetade på behandlingshemmet berättar P6 att hen påverkats av att höra klienternas uppfattningar om socialsekreterare. P6 berättar att hen har fått höra att socialsekreterare är dumma i huvudet samt att klienterna på behandlingshemmet uppvisade en negativ inställning till att hen studerade till ”soc-kärring”. Detta tror P6 har bidragit till P6s tidigare negativa uppfattning om socialsekreterare. P6 berättar att hen absolut inte ville arbeta på socialtjänsten och inte heller med myndighetsutövning. P6 hade en föreställning om att när man arbetade på socialtjänsten satt man ”bakom en jävla dator och bara skrev”.

Sammanfattande tolkning

Två av respondenterna nämner att deras attityd till socialtjänsten har påverkats av en gästföreläsare som målat upp en bild som respondenterna uppfattat som negativ av socialtjänsten som arbetsplats. Enligt Hwang (2012) kan en attitydförändring ske om personen som kommunicerar budskapet är i en maktposition, då kan mottagarens attityd förändras som en konsekvens. Vi tolkar att gästföreläsaren i sin maktposition gentemot studenterna har påverkat till en negativ syn på socialtjänsten hos några studenter, vilket kan ha lett till att studenterna skapade fördomen att det inte var ett attraktivt arbete. Något som stärker ovanstående tolkning är en studie som beskrivs i kapitlet om tidigare forskning. Den studien visar att socionomstudenter på Stockholms universitet blivit påverkade negativt av en bild lärare givit av arbetsplatser. Även i detta fall är lärarna i en överordnad position gentemot studenterna (Eriksson & Cederlund, 2015).

Det finns olika sätt att tolka hur respondenternas förhållningsätt till praktiken kommit till.

Respondenterna nämner att de fått sin bild av socialtjänsten utav media, opinionsbildande rörelser, vänner och klasskamrater. Jacobsen och Thorsvik (2008) förklarar att vi under våra vuxna år blir vi socialiserade genom utbildning och arbete i samspelet med andra människor. Detta gör att vi får att likartade normer och värderingar som de personer i det sammanhang och grupper vi är en del av. Om organisationens värden överensstämmer med individens personliga värderingar har socialiseringen större risk att påverka individen (Svensson et al 2008).

Något som stärker att vi formas av omgivningen är genom attitydteori. Teorin förklarar att miljöpåverkan kan leda till att ens egen attityd tenderar att påverkas åt samma håll som närstående personer eller av omgivningens attityd (Hwang, 2012; Karlsson, 2012). Resultatet visar på att sex av sex respondenter hade en något negativ bild av socialtjänsten innan sin praktik. Vi kan se flera faktorer i respondenternas miljöer som de delvis delade och troligtvis har socialiserats genom som är; klasskamrater, media och skolan. Detta tolkar vi har bidragit till den något negativa bild av socialtjänsten som respondenterna hade innan praktiken (Svensson et al., 2008).

5.3.2 Neutralt förhållningsätt

Två av studiens respondenter valde att inta ett neutralt förhållningsätt i samband med start av utbildningen eller praktikperioden. P1 berättar att hen gav socialtjänsten en chans för att se vad det skulle leda till. Vidare berättar P1 att hen hade mycket fördomar innan praktikperioden men hade enligt egen utsago nollställt sig för att ha ett neutralt förhållningsätt till socialtjänsten. Även P4 beskriver att hen nollställde sig inför utbildningen. P4 ville nollställa sig för att hen skulle vara öppen för vad som skulle hända under utbildningen. P4 beskriver sig ha valt att ha ett öppet förhållningssätt och tillåtit sig själv att utmanas under studieperioden, inkluderat praktikperioden. P4 berättar att hen valt att vara nollställd inför kommande yrkesval och var inte helt främmande för att arbeta på socialtjänsten i framtiden.

Sammanfattande tolkning

Enligt LaPiere (1936) kan ett mellanläge för attityder skapas, som enligt teorin kallas ett neutralt läge. Utifrån det neutrala läget skapas utrymme för att attityder formas i den givna situationen. Genom att P1 och P4 aktivt har intagit ett neutralt förhållningssätt inför praktikperioden tolkar vi det som att det kan ha hjälpt dem att själva skapa sig sin egen uppfattning av socialtjänsten.

5.4 Under praktik

Vi frågade respondenterna om socialtjänsten var som de föreställt sig. P1 svarar att det absolut inte var som hen föreställt sig. P1 berättar att hen planerade att utmana sig själv med det värsta tänkbara

arbetet först (socialtjänsten), för att sedan kunna vara redo för alla andra typer av arbeten efter erfarenheten. Under hela sommaren innan praktiken var P1 nervös för hur det skulle vara på socialtjänsten. Trots att hen valt det som förstahandsval beskriver hen känslan: ”fan, varför valde jag den här skiten?”. P1 berättar att ”jag märkte redan efter en vecka att det här (socialtjänsten) var ju inte alls farligt.” P1 berättar att en av anledningarna till att hen gillade sin praktikplats var att arbetsgruppen hen kom till var en bra grupp och de hade en bra chef. P1 beskriver att det var betydelsefullt att chefen var mänsklig, och en person som brydde sig och lyssnade till vad arbetsgruppen hade att säga och tillföra. P1 berättar att gruppen som hen möttes av var ett ungt, trevligt gäng på praktikplatsen och det var lugnande. P1 fann att det var roligt att relatera den teoretiska kunskap hen erhållit från studierna till praktiken på socialtjänsten, exempelvis juridiken. Detta resulterade i att P1 kände sig tryggare vilket gav självförtroende till att bidra med åsikter och tankar till arbetsgruppen under praktikens gång.

P2 har fått ökad förståelse för hur verksamheten fungerar efter utförd praktik på socialtjänsten, exempelvis att sekretess finns till för att skydda klienten. P2 berättar att hen har arbetat vid sidlinjen av socialtjänsten. P2 berättar att socialtjänsten i mångt och mycket var som hen hade föreställt sig men uttrycker att hen idag har en något mer positiv bild utav socialtjänsten. P2 uppfattar arbetet på socialtjänsten som roligt, vilket har skett efter påbörjade studier på socionomprogrammet samt efter egen erfarenhet inom verksamheten. P2 berättar att hen har fått en ökad förståelse och respekt för socialsekreterare genom egen erfarenhet av myndighetsutövning.

Innan P3s praktikperiod hade hen inte föreställt sig själv att arbeta på socialtjänsten, men i samband med praktiken har den bilden helt vänt, uppger P3. Nu har P3 istället uppfattningen att det är just på socialtjänsten som hen vill börja att arbeta efter examen. P3 beskriver att det är handledaren under praktikperioden som har påverkat till denna förändring. Genom sin handledare har P3 förstått att man genom socialtjänsten kan skaffa sig kunskap som kan vara svårt att tillgå genom andra arbetsplatser. P3 uttrycker att hen tycker det är kul att hens attityd till socialtjänsten har förändrats från negativ till positiv. P3 anser att socialtjänsten är något av det första man tänker på att man arbetar som socionom därför upplever P3 att det är tråkigt att hen hade en negativ inställning från början. Under ett klientmöte på praktiken berättar P3 att hen upplevde att denna typ av arbetsuppgifter skulle hen klara av. P3 upplevde att hen blev varmt mottagen av de som arbetade på praktikplatsen och beskriver att känslan var att kollegerna ville dela med sig utav sina erfarenheter. P3 berättar att praktikperioden har gett hen ett ansikte på socialtjänsten. P3 berättar även hur hen blev förvånad över hur enhetschefen på socialtjänsten var som person och beskriver sin chef som ”världens mest fantastiska människa som spelade teater i korridorerna på arbetet och var as-flummig”. P3 hade en bild utav att personerna som arbetade på socialtjänsten skulle vara på ett annorlunda sätt än vad verkligheten visade. P3 beskriver att hen hade en förförståelse om att det skulle finnas en kultur på kontoret hur man skulle gå klädd,

men att den bilden förändrades när hen kom till praktikplatsen och träffade de som arbetade där. Hen möttes av personal som var ”coolt och snyggt klädda” där flera av socialsekreterarna bar sneakers. Socialsekreterarna som arbetade där var även yngre än vad P3 föreställt sig vilket gjorde att P3 insåg att det var vanliga människor som arbetade där och att hen fick revidera sin förförståelse om socialsekreterare.

P4 berättar att det fanns en vändpunkt då hen upplevde att socialtjänsten var en arbetsplats som hen skulle kunna arbeta på. Vändpunkten kom några veckor in i praktikperioden och P4 berättar att det var flera faktorer som var avgörande. En av orsakerna var att hen upplevde att kollegorna samarbetade bra i arbetsgruppen, vilket hen uppskattade. Det var även en bra arbetsgrupp med trevliga människor som arbetade där. P4 upplevde även att arbetet i sig var någonting som hen trodde sig kunna klara av.

P5 berättar att hen blev positivt överraskad när hen kom till socialtjänsten och möttes av fantastiska människor som arbetade där. P5 upplevde arbetet mer varierande än vad hen föreställt sig eftersom hen ej tidigare visste att arbetet på socialtjänsten innehåller mycket hembesök, nätverksmöten med mera. P5 berättar att hen besökte praktikplatsen innan sommaren för att hälsa på arbetsgruppen och beskriver att det redan vid första mötet förändrades bilden om hur personer som arbetar på socialtjänsten skulle vara. P5 var något bekymrad över att det skulle finnas en klädkod och att det fanns en press i att klä upp sig på arbetet. När väl P5 kom till praktiken mötes hen av en varierad grupp av människor som hade olika klädstilar. Detta ledde till att redan efter det första mötet kunde P5 pusta ut och vara sig själv på praktikplatsen. P5 är glad över att hen gjorde praktiken på socialtjänsten och upplever att det var mer lustfullt än hen hade föreställt sig att det skulle vara. P5 tror att det kan vara bra att ha erfarenhet av myndighetsutövning samt att veta om hur ett ärendes gång kan se ut. P5 föreställde sig att man som handläggare på socialtjänsten inte arbetade fokuserat med förändringsarbete, vilket hen under praktiken insåg att man faktiskt gör.

Det som hände under praktiken, som dels var de personer som var där och allting som man fick lära sig, arbetets natur i sig som är så varierat, har gjort att jag känner en mycket mycket större trygghet att sen ta min examen. Jag tänker att där kommer jag nog att vela vara. Jag tror att jag kommer att få jobba där, så det är en stor förändring. Det finns någonting som väntar på mig när ja är klar, inte det här okända lite läskiga liksom. Det hade nog känts så annars på ett mycket större sätt. –P5

P5 berättar att hen efter sin praktik känner sig mycket tryggare inför att ta examen efter erfarenhet av varierade uppgifter på praktikplatsen och med hjälp av arbetsgruppen. P5 berättar att det finns någonting som väntar när hen är klar och att det inte är samma känsla av någonting okänt och läskigt efter examen, utan att hen antagligen får och vill arbeta på den socialtjänsten där hen gjorde sin praktik.

P6 uttrycker glädje över sin egen positiva inställning till socialtjänsten som arbetsplats och berättar att hen inte haft en sådan inställning tidigare.

Jag hade inställningen att, jag vill absolut inte jobba inom socialtjänsten, för att det är bara skit helt enkelt. Anledningen till att jag valde socialtjänsten som förstahandsval på praktiken, det var för att där kan jag lära mig alla olika områden, det är ett stort nätverk, och då kan jag se liksom hur det sociala arbetet hänger ihop med varandra och det är jag glad över att jag gjorde. För att när jag kom till min praktik, första dagen när jag träffade min handledare, och sen så såg jag hur mycket hon brann för det här. Då vart jag så jävla glad. Då vart jag skitglad. Så att det, så har det ändrats. -P6

P6 hade en inställning av att hen absolut inte ville arbeta inom socialtjänsten innan praktiken, men ville samtidigt lära sig om alla områden som socialtjänsten berör, samt att hen ville få förståelse för hur det sociala arbetet hänger ihop. P6 berättar att hen upplevde glädje över att ha valt socialtjänsten som praktikplats. En del i att P6 ändrade sin syn på socialtjänsten var i det första mötet då P6 träffade sin handledare. P6 beskriver att handledaren brann otroligt mycket för sitt arbete och detta gjorde P6 väldigt glad. P6 berättar att hens handledare var en mycket erfaren handledare eftersom hon sammanlagt hade handlett trettio studenter. P6 berättar att hens handledare hjälpte hen till att förstå verksamheten och uppfattar att praktikperioden på ett mer konkret sätt än skolan lärt hen om arbetslivet. P6 berättar att genom att ha varit på socialtjänsten under praktiken och tagit del av kunskap i form av regler och lagar har det lett till att hen fått en tydligare bild utav vad socialtjänsten gör. P6 beskriver sig själv som en person som lär sig bäst genom att få göra saker själv och därför var praktikperioden en positiv erfarenhet.

Sammanfattande tolkning

Vi uppfattar att det har skett förändring i synen på socialtjänsten för alla respondenter i samband med praktikperioden. Vi tolkar att attityderna har förändras av olika faktorer vilka redogörs nedan.

P3, P4 och P5 nämner att de fått en förändrad bild av socialtjänsten efter att de träffat socialsekreterarna på deras praktikplatser. Respondenterna poängterar socialsekreterarnas kläder, klädstilar, skor, ålder och personligheter. Enligt teori om klassisk betingning kan förklaringen till att attityderna förändras vara att respondenterna har mötts av sådant de associerar med positiva stimuli (Hwang, 2012; Karlsson, 2012). Exempelvis har kläder, roliga arbetsuppgifter och trevligt bemötande förknippats och kopplats till socialsekreterarna och socialtjänsten, vilket vi tolkar har lett till en positiv bild av verksamheten.

Det är enligt kursplanen för socionomutbildningen ett mål med praktiken att studenten ska utvecklas i sin roll som blivande yrkesverksam (Ersta Sköndal högskola, 2013). Enligt Tveiten (2010) och Harvey (2003) är den praktiska kunskapen lika viktig som den teoretiska för

professionsidentitetens utveckling och genom att kombinera teori med praktik leder det till ett aktivt lärande. P1 uppger att det var roligt att koppla den teoretiska kunskapen till praktiken, exempelvis juridiken. Det gav självförtroende till att bidra med åsikter och tankar till arbetsgruppen under praktikens gång. P1 berättar också att hans självförtroende ökat genom att ta sig an kommande arbetsuppgifter i samband med praktiken. Alla andra respondenter påpekar också vikten av den egna erfarenheten av verksamheten under praktiken. Exempelvis nämner P2 den egna erfarenhet av myndighetsutövning, medans P3 och P4 upptäckte att de klarar av arbetsuppgifterna. P5 känner sig tryggare inför att ta examen på grund av erfarenheten av de varierade uppgifterna på praktikplatsen. P6 menar att hen har fått lära sig om verksamhetens arbete genom att praktiskt själv få arbeta med riktiga arbetsuppgifter. Vi tolkar att svaren ovan går i linje med vad praktiken ska resultera i enligt tidigare forskning. Forskningen visar att studenterna under praktiken får ökat självförtroende i relation till kommande yrke och för fältet (Aytar, 2012; Jachinski & De Villiers, 2008).

Aytar (2012), Clark och Whitelegg (1998) menar att om man under sin praktik har en engagerad handledare är det större chans att det resulterar i en mer meningsfull och tillfredställande praktikperiod för studenten. Både P1 och P6 lyfter att de haft bra handledare under praktiken, vilket vi tolkar har varit en del i att praktikanterna förändrat sin syn på socialtjänsten och fått stärkt självförtroende i sin professionsidentitet vilket är en utav många effekter av god handledning (Tveiten, 2012).

Aytar (2012) anser att det är viktigt att det är väl förankrat i verksamheten att verksamheten ska ta emot praktikanter, för en att praktikanten ska få en lyckad och lärosam praktikperiod. Resultatet visar på att några respondenter uppger att ett varmt mottagande har varit positiv för deras upplevelse av praktiken, vilket i sin tur har påverkat deras bild av socialtjänsten. Den kultur och de normer som råder på en arbetsplats formar socialarbetaren och dess yrkesidentitet (Svensson et al., 2008). Vidare förstår vi att studenterna under praktiken har påverkats av och format sin yrkesidentitet genom den kultur som har funnits på arbetsplatsen.

5.6 Efter praktik

Nedan beskrivs respondenternas bild av socialtjänsten som arbetsplats efter avslutad praktikperiod. Innan P1 utförde sin praktik på socialtjänsten hade hen en föreställning om att socialtjänsten var en arbetsplats med hög arbetsbelastning och mycket stress. P1 beskriver att hans upplevelse av socialtjänsten inte stämde överens med den tidigare bilden och menar att det kanske beror på att hen hamnade på en bra socialtjänst. P1 beskriver att det var en avslappnad miljö på socialtjänsten och att man ofta tog pauser, vilket hen ej tidigare trott och uttrycker att arbetsplatsen var som vilken arbetsplats som helst. P1 anser att det är roligt att kunna vara en del i en förändring för klienterna genom att arbeta på socialtjänsten. Hen blev tillfrågad om att arbeta kvar på socialtjänsten efter

praktiken. Förfrågan gjorde P1 chockad och glad och hen uttryckte att det nästan kändes som att ta examen.

P2 beskriver socialtjänsten som en väldigt spännande arbetsplats eftersom hen uppskattar att man möter många olika personer i sitt arbete. P2 är nöjd med sin praktik och berättar att hen trivdes bra. P2 ser fram emot att arbeta på riktigt och vill utvecklas genom att arbeta på socialtjänsten under några år i framtiden och ser det som en spännande utmaning. P2 ser på socialtjänsten som en viktig kugge i socialt arbete som finns för att hjälpa människor och försöka putta tillbaka människor in i systemet igen som har hamnat utanför.

P3 beskriver sig väldigt positiv till praktiken men uttrycker ambivalens i sin inställning till socialtjänsten som arbetsplats. P3 berättar att om det blir socialtjänsten som hen skall arbeta på i framtiden kommer hen att ställa krav i anslutning till eventuell anställning. Kraven hen vill ställa är att få en god introduktion och garanterad handledning under sitt arbete.

Jag har någon slags förförståelse att det ändå är så att man lätt kan kastas in i någonting där man inte får en bra introduktion, man slängs in i någonting som man inte är beredd på och inte får den förberedelse som skulle behövas. -P3

P3 beskriver ovan en rädsla för att kastas in i arbetsuppgifter som hen inte har fått någon bra introduktion för, vilket hen utvecklar senare i intervjun:

Det är min skräck att slängas in i just den situationen där man behöver fatta beslut som verkligen kan påverka människors liv och göra det på ett sätt, där man kommer in på en sån arbetsplats, inte får någon introduktion, eller en bristfällig introduktion där man inte får någon mentor. Det har lovats handledning men det blir inte av. -P3

P3 uttrycker ovan rädsla för att slängas in i arbete som hen inte hanterar och berättar att hen är rädd för att behöva ta beslut som påverkar människors liv utan att ha tillräcklig kunskap. Idag anser P3 att det kan vara en bra start i sitt yrkesliv att börja arbeta på socialtjänsten som handläggare. P3 berättar att den tankegången är någonting som verkligen har vänt under praktiken. P3 ser inte socialtjänsten som en helt oproblematiserad arbetsplats, men hans handledare har under praktiken förmedlat att det kan vara nyttigt att få den erfarenheten. P3 uttrycker att socialtjänsten kan vara spännande och en plats där man kan utmana sig själv.

Jag tror att det har med hela myndighetsutövandet att göra, jag har försökt att analysera mig själv. Jag tror att jag har kommit fram till det, jag tycker att det är jättemodigt ni som har sökt sommarjobb på socialtjänsten, för att jag har såhär; ”hur gör man? jag kan ingenting!” eller såhär, medans flera som har

gjort praktik och jobbar där nu säger att det inte är värsta grejen. Jag tror att jag gör det till som att det är så stort och svårt ... Det är någonting med min föreställning om hela den här maktgrejen och myndighetsutövandet. –P3

P3 berättar att myndighetsutövandet bidrar till en rädsla för att arbeta på socialtjänsten. Däremot har hen upplevt att socialtjänsten är en bra arbetsplats sammantaget. P3 har höga krav på sig själv om att göra ett bra arbete menar hen. I samband med att hen har ställt lägre krav på sig själv har P3s syn på socialtjänsten som potentiell arbetsplats förändrats.

P4 anser att om man har lätt för att skriva samt klarar av det byråkratiska arbetet så är socialtjänsten en bra arbetsplats. P4 anser att man har chans att utvecklas på socialtjänsten inom olika områden. Eftersom klienternas erfarenheter är unika blir arbetet inte desamma menar P4. Hen upplever att det viktigt att kunna sätta egna personliga gränser i hur mycket man hanterar och ta ett eget ansvar för sin arbetssituation. P4 anser att det är viktigt att man som socionomstudent redan under utbildningen förstår vad socialtjänsten är och vad de gör och anser att arbetet är varierande där man hela tiden måste hitta nya infallsvinklar. Hen tror att det är viktigt att man som socionomstudent har förståelse för hur socialtjänsten fungerar på riktigt och inte förlitar sig på den mediala negativa bilden som målas upp om socialtjänsten. P4 vill poängtera att socialtjänsten arbetar *med* människor och inte *mot* människor.

Jag tror att flera som väljer att söka in till socionomprogrammet, sitter också med bilden som media ger av socialtjänsten, att man tänker att, det är såhär, och här vill jag inte arbeta. Folk slutar och folk är överbelastade, folk är sjukskrivna, det är jättemycket att göra, det är ingenting som funkar, det är hotfullt, man blir utsatt för hot. –P4

P4 tror att många sitter med en bild utav socialtjänsten som man har fått genom media. P4 menar att många har en bild att socialtjänsten är ett överbelastat arbetsplats där man blir hotad och där personal sjukskriver sig. P4 uppfattar socialtjänsten som en arbetsplats med kompetenta människor som arbetar med att hjälpa människor varje dag. P4 känner stolthet över att vara en tjänsteman som visar samhället att socialtjänsten inte behöver vara någonting negativt.

P5 anser att socialtjänsten är en dynamisk och modern arbetsplats. P5 uttrycker att hens praktikplats har en positiv syn på samhället och som följer med i vad som händer i samhället. Under hösten när det kom många flyktingar till Sverige gjorde P5 sin praktik. P5 berättar att trots att det hände mycket på arbetsplatsen upplevde hen inga sura miner på arbetsplatsen, utan kollegorna var flexibla och hjälptes åt i att utföra verksamhetens antaganden. P5 upplever att det är en stor skillnad i hur hen numera uppfattar att socialsekreterare är. Hens bild av socialsekreterare nu är att det är härliga och positiva människor med mycket skratt.

P6 uttrycker att hens uppfattning har förändrats från sin tidigare bild av socialtjänsten som hen hade innan praktikperioden. Idag anser P6 att socialtjänsten är en bra arbetsplats, som däremot kan utvecklas och har stor förbättringspotential. P6 arbetar idag på socialtjänsten vilket hen tycker är trivsamt och berättar att hen gärna vill arbeta där och känner att hen har kommit in på rätt spår. P6 anser att socialsekreterarna på hens praktikplats hade fina hjärtan, ville alla väl och mötte klienterna på ett bra sätt. P6 tror att man får en annan syn på verksamheten om man arbetar på socialtjänsten. P6 berättar att hen tror att bilden som man har av socialtjänsten skapas utanför socialtjänstens väggar och att den bilden skapas utan att man har insyn i det som händer innanför väggarna, vilket är styrt av ekonomi och lagar. P6 menar att man har handlingsutrymme som handläggare att visa empati, även om man måste förhålla sig till vissa regler och lagar från kommunen.

Sammanfattande tolkning

Innan praktiken hade flera respondenter en bild av socialtjänsten som tillkommit utan egen erfarenhet av verksamheten. En felaktig tolkning av sin omvärld kallas fördom enligt (LaPiere, 1936; Karlsson, 2012). Det gör att vi anser att respondenterna hade fördomar gentemot socialtjänsten innan påbörjad praktik.

Enligt Tveiten (2010) är ett mål med praktiken att låta studenterna möta professionella ute i praktiken som de kan identifiera sig med och att medvetenhetgöra socialisationsprocessen. Utifrån teori om socialisationsprocesser uppfattar vi att studenterna har socialiserats av exempelvis klasskamrater och skolmiljö. Under och efter praktiken har studenterna socialiserats genom andra aktörer exempelvis av handledare eller kollegor, praktikplatser, av arbetsmiljön och kulturen på praktikplatsen. P1 berättar att när hen blev erbjuden att arbeta på sin praktikplats fick hen en känsla som hen liknade vid känslan av att ta examen. Vi tolkar detta som att hen känner sig accepterad och bekräftad i yrkesrollen och därmed vuxit i sin yrkesidentitet.

Efter praktiken beskriver respondenterna socialtjänsten som; navet i det sociala arbetet, en kugge i socialt arbete, som en modern och dynamisk arbetsplats, som vilken arbetsplats som helst, som en bra arbetsplats med handlingsutrymme för att visa empati. Vi uppfattar att en förändring skett i synen på socialtjänsten som verksamhet efter praktiken genom hur de uttrycker sig ovan. Även synen på sig själv och socialsekreterare anser vi är något förändrad än innan praktikperioden. P4 är en utav de som har börjat arbeta på sin gamla praktikplats och beskriver sig själv numera som en stolt tjänsteman. P3 anser att arbeta på socialtjänsten är bra start i yrkeslivet och P5 beskriver att socialtjänsten är en plats med härliga människor med mycket skratt.

P1 och P4 uppger att de tidigare hade haft en bild av att arbetsbelastningen på socialtjänsten var hög och att den bilden hade de fått av exempelvis media. Under sin praktik upplevde de däremot inte att socialtjänsten är en verksamhet med en orimligt hög arbetsbelastning. Däremot visar en rapport på

att åtta av tio socialsekreterare anser att arbetsbelastningen är hög för socialsekreterare i Sverige (Novus, 2016). Ett möjligt sätt att förstå det på kan vara genom det faktum att praktikanterna inte uppfattat arbetsbelastningen som hög, kan ha att göra med att praktikanterna inte behövt bära lika stort ansvar som om man vore anställda socialsekreterare.

Tidigare forskning visar på att om studenter har förväntningar på sin praktik påverkar detta praktikperioden utfall och praktikanternas lärande positivt (Clark & Whitelegg, 1998).

Respondenterna P1, P4 samt P5 uppger att de innan praktiken hade en föreställning om att socialtjänsten är en viktig verksamhet att ta del av som socionom. Resultatet visar på att dessa respondenter i dagsläget arbetar på sina tidigare praktikplatser, vilket skulle kunna tolkas som att deras förväntningar bidrog till att praktikperioden blev en lärorik erfarenhet. Ett annat sätt att se på att de arbetar där, är att praktikanternas anställningsbarhet har ökat vilket går i linje med tidigare forskning av Harvey (2003).

5.7 Socialtjänsten som arbetsplats i framtiden

Vi frågade om respondenterna kan tänka sig att arbeta på socialtjänsten i framtiden. Detta för att få ytterligare förståelse för hur deras förhållningsätt till socialtjänsten som arbetsplats ser ut efter praktikperioden.

P1 kan tänka sig att arbeta på socialtjänsten i framtiden och idag arbetar P1 extra på den socialtjänst som hen utförde sin praktik på vid sidan av studierna. Även P2 uttrycker att hen absolut kan tänka sig att arbeta inom socialtjänsten i framtiden och arbetar idag vid sidan av skolan på socialtjänsten som hen utförde sin praktik på, däremot inte med myndighetsutövning. P3 kan tänka sig att arbeta inom socialtjänsten i framtiden, men känner ingen lust att arbeta på enheten för barn och unga. P3 uttrycker osäkerhet om hen kommer söka sig till socialtjänsten som första arbete efter examen. Hen ser inte socialtjänsten som ett drömjobb, men som en nödvändig del i karriären. P4 upplevde att socialtjänsten skulle kunna vara en potentiell framtida arbetsplats. P4 arbetar idag vid sidan av studierna på den socialtjänst som hen utförde sin praktik på och vill även fortsätta att arbeta på socialtjänsten i framtiden. Även P5 arbetar idag vid sidan av studierna på socialtjänsten som hen utförde sin praktik på och vill fortsätta arbeta inom socialtjänsten i framtiden. P5 beskriver att hen vill fortsätta att arbeta på socialtjänsten av en mera lustfylld anledning, snarare än bara för erfarenhetens skull och menar att hen ser fram emot det. P6 arbetar idag vid sidan av studierna på socialtjänsten och uttrycker glädje över att vara där nu och strävar efter att fortsätta arbeta på socialtjänsten i framtiden. Sammantaget visar resultatet att fem av sex respondenter idag arbetar inom socialtjänsten vid sidan av sina studier. Fyra utav dessa fem är anställda på samma socialtjänst där de praktiserade.

Sammanfattande tolkning

Vi uppfattar att majoriteten av respondenterna har förändrat sin attityd till socialtjänsten som arbetsplats. Eftersom att respondenterna innan praktiken hade en ganska negativ bild av socialtjänsten, men idag arbetar fem av sex inom socialtjänsten vid sidan av studierna. Om man exponeras mycket för ett attitydobjekt tenderar det till att positiva attityder formas (Hwang, 2012). Vi tolkar det som att attityderna kan ha förändrats genom exponeringseffekten. Detta innebär att genom att praktisera på socialtjänsten under en termin har praktikanterna exponerats i såpass stor utsträckning att det troligtvis har lett till att de har börjat tycka om arbetet. I enlighet med exponeringseffekten och i kombination med ovannämnda förklaringar genom teori och tidigare forskning menar vi att en attitydförändring hos respondenterna skett.

6 Sammanfattande resultat

Nedan sammanfattas hur respondenterna förhöll sig till socialtjänsten innan praktiken och hur de förhåller sig till socialtjänsten efter praktiken. Detta med syfte att tydliggöra varje enskild respondents attitydförändring.

Praktikant 1

Innan praktiken hade P1 en bekymrande bild av socialtjänsten vilket grundade sig i en förförståelse om att socialtjänsten var en arbetsplats som hen inte ville arbeta på. Trots detta ansåg P1 samtidigt att det vore en bra merit som potentiellt skulle kunna vara lärorik. P1 önskade att utföra sin praktik på socialtjänsten för att utmana sig själv. P1 försökte förhålla sig neutralt och öppet till sin praktikplats. Under praktiken bekräftades inte P1 förförståelse, utan snarare motbevisades. Detta eftersom att hen upplevde socialtjänsten som vilken arbetsplats som helst. P1 hade en bra arbetsgrupp med unga människor som var trevliga och en bra chef. Efter praktiken har P1 börjat arbeta på socialtjänsten och vill fortsätta arbeta inom socialtjänsten efter examen. P1 uttrycker själv att hens bild av socialtjänsten har förändrats genom praktiken.

Praktikant 2

P2 var förbannad på socialtjänsten på grund av tidigare erfarenheter av dåligt samarbete med socialtjänsten. Trots detta önskade P2 att göra praktik på socialtjänsten. Socialtjänsten var ungefär som P2 hade föreställt sig, men uttrycker att hen ändå har en mer positiv bild utav socialtjänsten efter utförd praktik och fått ytterligare förståelse för arbetet. P2 anser att praktiken var spännande och lärorik och att socialtjänsten är en kugge i socialt arbete. Hen arbetar idag på socialtjänsten och kan tänka sig att arbeta där i framtiden.

Praktikant 3

Innan praktiken hade P3 en negativ bild av socialtjänsten på grund av flera anledningar. Detta berodde på faktorer som den bild hen fått av media, klasskamrater och gästföreläsare. P3 var tidigare skeptisk till att arbeta med myndighetsutövande och ifrågasatte hur man klarar att arbeta med det. Hen önskade ändå att göra praktiken på socialtjänsten, då hen ansåg att de var en viktig erfarenhet och ville ta del av den under utbildningen. P3 upplevde under praktiken att de som arbetar på socialtjänsten var personer som hen kunde identifiera sig med. P3 hade även en chef som hade en härlig personlighet vilket påverkade P3s bild utav socialtjänsten. Hens attityd till socialtjänsten efter praktiken är något ambivalent. Hen ser socialtjänsten som en viktig kugge i det sociala arbetet och vill arbeta där i framtiden, men är samtidigt rädd över att slängas in i ett arbete som hen inte kan hantera utan bra introduktion och handledning.

Praktikant 4

Innan praktikperioden hade P4 uppfattningen att det är en viktig erfarenhet att arbeta inom socialtjänsten. P4 såg det som en möjlighet att fått den erfarenheten under utbildningen. Med hjälp av uteslutningsmetoden valde P4 socialtjänsten som praktikplats. P4 valde att inta ett neutralt förhållningssätt inför praktikperioden för att undvika egna fördomar. Under praktikperioden kom hen till en punkt då P4 uppfattade socialtjänsten som en bra arbetsplats. En utav orsakerna till att P4 trivdes på socialtjänsten var bland annat genom en bra arbetsgrupp och gott samarbete. Arbetet var någonting som hen uppfattade att hen skulle klara av, där hen hade potential till att utvecklas och var varierande. Hen arbetar idag på samma socialtjänst som hen praktiserade på.

Praktikant 5

P5 blev besviken över att behöva göra praktiken på socialtjänsten eftersom hen primärt hade önskat att utföra praktiken i en annan verksamhet. Innan praktiken hade P5 en bild av att socialtjänsten var en arbetsplats som var torr och tråkig där man främst arbetade administrativt. Denna förförståelse grundade sig i tidigare egen erfarenhet av socialtjänsten. P5s attityd till socialtjänsten förändrades under praktiken på grund av att hen uppfattade arbetet som varierande, samt att hen hade kollegor som hen kunde relatera till och känna samhörighet med. Idag arbetar P5 extra på socialtjänsten och kan tänka sig att arbeta där i framtiden.

Praktikant 6

P6 hade en negativ bild av socialtjänsten och socialsekreterare och ville inte arbeta på socialtjänsten eller med myndighetsutövning innan praktiken. Detta grundade sig i att hen hört negativa uttalanden om socialtjänsten vilket gjorde att hen bar på en negativ bild av verksamheten. P6 hade en förställning

om att arbetet på socialtjänsten var ett ensidigt arbete. P6 önskade trots detta att göra praktiken på socialtjänsten för att lära sig om olika områden inom socialt arbete. Under praktiken hade P6 en inspirerande handledare som hen uppskattade och handledaren var en utav faktorerna till att P6 fick en förändrad attityd till socialtjänsten. Genom praktiken har P6 enligt sig själv kommit in på rätt spår. P6 arbetar idag extra på socialtjänsten och hen vill arbeta vidare inom socialtjänsten i framtiden.

7 Slutsatser

Detta kapitel strävar efter att uppfylla studiens syfte och besvara studiens frågeställningar genom att visa på vilka slutsatser vi drar av resultatet. Studiens syfte är att få en ökad förståelse för om socionomstudenter uppfattar att de har förändrat sin attityd till socialtjänsten som arbetsplats under deras praktikperiod. Studien vill belysa orsakerna till eventuell attitydförändring.

Orsaker till förändrad attityd

Studiens resultat visar på att respondenterna genom praktik har växt i sin kommande yrkesroll vilket är en utav praktikperiodens syften. Nedan besvaras en av studiens frågeställningar eftersom att syftet var att identifiera eventuell attitydförändring och möjliga orsaker till förändring. De orsaker som respondenterna själva uppger har lett till en förändrad bild av socialtjänsten listas nedan:

- Bra och trevliga kollegor som några respondenter kunnat relatera till
- Gott samarbete i arbetsgruppen
- Inspirerande, kunniga, erfarna och engagerade handledare
- Egen erfarenhet och större förståelse för arbetet
- Trevligt bemötande av handledare och arbetsgruppen
- Varierande arbetsuppgifter och spännande arbete
- Ökat självförtroende, kunskap och förståelse

Vi uppfattar att en attitydförändring till socialtjänsten har skett hos respondenterna. Att en attitydförändring har skett grundar vi i följande teorier, begrepp samt tidigare forskning, vilka redogörs för i kapitel 2 och 3. Sammanfattningsvis är det genom socialisering på arbetsplats genom kollegor och chefer, miljöpåverkan, egna förväntningar på praktiken, ett neutralt förhållningsätt inför praktiken, klassisk betingning, utrymme för att koppla samman teori och praktik, egen erfarenhet av fältet, exponeringseffekten samt att yrkesidentiteten har utvecklats.

Redogörelsen ovan visar på att respondenternas attityder till socialtjänsten har förändrats från ganska negativ till ganska positiv för samtliga respondenter. Att fem av sex respondenter nu arbetar på

socialtjänsten vid sidan av studierna indikerar på att viss attitydförändring skett, eftersom att respondenterna hade en något negativ bild av socialtjänsten innan påbörjad praktik.

8 Slutdiskussion

Studien bekräftar i likhet med Jachinski och De Villiers, (2008), Clark och Whitelegg (1998) och Tveiten (2010) att den egna erfarenheten av fältet är till stor hjälp för professionsidentitetens utvecklande, samt hjälper studenter att reducera fördomar. Studien slutsatser tillför till det sociala arbetets fält en mer nyanserad bild av socialtjänsten, till skillnad från den vad vi uppfattar relativt enkelspårigt negativa publicitet om socialtjänsten som lyfts fram av massmedia och genom undersökningar.

Studien grundar sig i problematiken av de konsekvenser som blir om majoriteten av socionomstudenterna har en alltför negativ bild av socialtjänsten, som vi menar på kan få negativa konsekvenser för verksamheten och samhället om det fortlöper. I ett längre perspektiv skulle detta i sin tur kunna leda till att socialtjänstens arbetsstyrka urholkas och att uppfattningen om socialtjänsten blir till en självuppfyllande profetia. Vi tror att en något mer positiv bild av socialtjänsten skulle kunna bidra till positiva effekter för det sociala arbetet genom socialtjänsten. Studien kan eventuellt hjälpa några socionomstudenter att öka sin medvetenhet om sitt förhållningssätt till socialtjänsten. Vi inser i efterhand att vi hade kunnat intervjua fler respondenter. Det fanns fler respondenter som skulle kunnat hjälpa oss i att besvara vår frågeställning bättre. Om vi hade gjort studien med fler respondenter i en större omfattning hade studien kunnat svara för ett mer gediget resultat. Om en likartad studie skulle göras med samma frågeställning och syfte tror vi att en sådan studie kunnat ha potential att resultera långtgående konsekvenser. Exempelvis om en forskningsstudie blir gjord med 50 socionomstudenter som visat på ett resultat i linje med denna studie, hade det möjligtvis kunnat påverka socionomutbildningens utformning. Det vi föreställer oss skulle exempelvis kunna vara att socionomstudenter i tidigt skede under utbildningen genomgår ett obligatoriskt möte med socialtjänstens verksamhet.

Om socionomstudenter efter examen är sugna på att arbeta inom socialtjänsten ser vi att detta kan gynna socialtjänsten som arbetsgivare och i sin tur brukarna. Om socialtjänsten ses som en något mer attraktiv arbetsplats att söka sig till kan detta resultera i att fler sökte sig till att arbeta där. Detta skulle möjligtvis reducera den överbelastade arbetssituationen som socialtjänsten lider av idag. Med en mer balanserad arbetssituation för socialsekreterarna skulle det kunna leda till att de i sitt arbete kan fokusera på de brukare som de möter och ge dem den uppmärksamhet och tid som arbetet kräver, vilket kan gynna brukarens situation.

En tanke som väckts hos författarna under studien är att media lyfter vad undersökningar mäter om socialtjänsten, men att saker och ting förändras beroende på hur man ser på dem. Undersökningar som

studien använder sig av har mätt vad vi uppfattar är något negativa värden, exempelvis arbetsbelastning. Vad skulle hända om man undersöker och mäter andra värden på socialtjänsten än arbetsbelastning? Exempelvis frågeställningar som; ”Anser du att du gör något värdefullt?”, ”Känner du dig betydelsefull i ditt arbete?”, ”Upplever du att du gör skillnad för enskilda individer i ditt arbete?” ”Anser du att du i ditt arbete får göra något betydelsefullt för samhället i stort?”. Om en vilja finns att även lyfta socialtjänstens positiva värden och funktioner tror vi att det skulle detta kunna resultera i att bilden av socialtjänsten blir mer nyanserad.

Studien visar på positiva konsekvenser av praktik samtidigt som vi har förståelse för att förutsättningarna att utföra en praktik ser olika ut på olika utbildningar, universitet och i olika länder. I det svenska systemet är det gratis att studera på universitet och högskolenivå medans i de flesta andra länder är det familjerna som står för utbildningskostnaderna. Eftersom utbildningen kostar i andra länder kan det vara svårt för utbildningsinstitutionerna att motivera till praktik, eftersom upplägget då blir att man i princip får betala för att praktisera.

Slutligen har vi under studiens genomförande fått en uppfattning av att det skulle kunna vara relevant och viktigt att alla studenter under socionomutbildningen introduceras för socialtjänsten. Detta med syftet att skapa en nyanserad bild av den omfattande verksamheten som socialtjänsten är, utifrån egen erfarenhet. Vilket är viktigt eftersom att socialtjänsten har en viktig funktion för samhället och för det sociala arbetet.

9 Förslag på fortsatt forskning

Ett förslag till fortsatt forskning är att göra en jämförande studie där man mäter hur redo man känner sig som nyexaminerad inför kommande yrkesroll mellan personalvetare, beteendevetare i jämförelse med socionomer. Det kan vara intressant eftersom personalvetare och beteendevetare inte har praktik integrerat i utbildningen vilket socionomstudenter har. Forskningen skulle bidra ytterligare till det sociala arbetets fält genom att ge större förståelse för praktikens fördelar och nackdelar.

Ett annat förslag på fortsatt forskning är att undersöka vad socionomstudenter föreställer sig att de ska arbeta med när de söker sig till socionomutbildningen och undersöka varför studenter vill läsa på socionomprogrammet. Vi hade en bild av att flera socionomstudenter föreställer sig att de kommer att arbeta på andra arbetsplatser än socialtjänsten efter examen. Detta gick inte i linje med vår vetskap om att socialtjänsten är den största aktören för nyexaminerade socionomer i Sverige. Forskningen skulle kunna bidra till det sociala arbetets fält som ett redskap i att förutspå hur arbetsmarknaden kan komma att se ut och vad man som arbetsgivare kan göra för att skapa attraktiva arbetsplatser vilka tilltalar nyexaminerade socionomer.

Referenser

- Aytar, O., (2012). *Att mötas för lärande och utveckling i socialt arbete och social omsorg, En utvärdering av Verksamhetsförlagd utbildning och Utvärderingsvärkstäder*, Eskilstuna: Hämtad 5 maj 2016, Från <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:577012/FULLTEXT01.pdf>
- Bell, J. & Waters, S. (2016). *Introduktion till forskningsmetodik*. (5., [uppdaterade] uppl.) Lund: Studentlitteratur.
- Birkler, J. (2012). *Vetenskapsteori: en grundbok*. (2. uppl.) Stockholm: Liber.
- Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. (2., [rev.] uppl.) Malmö: Liber.
- Dellgran, P., & Höjer, S. (2005). *Rörelser i tiden. Professionalisering och privatisering i socialt arbete*. *Socialvetenskaplig Tidskrift*, Hämtad 2 maj 2016, Från <http://svt.forsa.nu/Documents/Forsa/Documents/Socialvetenskaplig%20tidskrift/Artiklar/2005/Rörelser%20i%20tiden.%20Professionalisering%20och%20privatisering%20i%20socialt%20arbete%20av%20Peter%20Dellgran%20och%20Staffan%20Höjer.pdf>
- Egidius, H. (2008). *Psykologilexikon*. (4. utg.) Stockholm: Natur och kultur.
- Eriksson, L., & Cederlund, C., (2015). *Socionomers yrkesval, En studie av socionomer examinerade*. FoU-Nordväst Stockholms universitet, Hämtad 14 maj 2016, Från <http://www.fouvalfard.se/file/socionomers-yrkesval-2015.pdf>
- Erkers, H., & Sköld, C. (2015-12-16). *Akut och allvarlig kris för socialtjänsten*, Svenska Dagbladet, Hämtad 5 maj 2016, Från <http://www.svd.se/akut-och-allvarlig-kris-for-socialtjansten>
- Ersta Sköndal högskola, (2013). *Utbildningsplan för socionomprogram, 210 högskolepoäng*. Hämtad 15 maj 2016, Från <http://www.esh.se/download/18.1e24ab2e146d4b7d93ca6be/1409749139919/Utbildningsplan-socionomutbildning.pdf>

- Ersta Sköndal högskola, (2017). *Utbildningskatalog 2017/2018*. Hämtad 5 feb 2017, Från <http://www.esh.se/download/18.4739cdcb1598f6d6f453cce/1485251823320/Utbildningskatalog.pdf>
- Fishbein, M. & Ajzen, I. (2010). *Predicting and changing behavior: the reasoned action approach*. New York: Psychology Press.
- Forsman, B. (1997). *Forskningsetik: en introduktion*. Lund: Studentlitteratur.
- Harnow Klausen, S. (2006). *Vad är vetenskap?*. Stockholm: Natur och kultur.
- Harvey, L., Locke, W. & Morey, A. (2002), *Enhancing Employability, Recognising Diversity: Making Links between Higher Education and the World of Work*, Universities UK: London. Hämtad 15 maj 2016, Från www2.wlv.ac.uk/webteam/confs/socdiv/sdd-harvey-0602.doc
- Harvey, L. and Bowers-Brown, T., 2003, *The employability of graduates: cross-country comparisons*, Nottingham, Hämtad 5 maj 2016, Från <https://ctl.univie.ac.at/ctl-lectures/archiv/friday-lectures-ws-201011/vortragende/lee-harvey/>
- Helkama, K., Myllyniemi, R. & Liebkind, K. (2000). *Socialpsykologi: en introduktion*. (1. uppl.) Malmö: Liber.
- Hwang, P., Lundberg, I. & Smedler, A. (red.) (2012). *Grunderna i vår tids psykologi*. (1. utg.) Stockholm: Natur & kultur.
- Institutionen för socialt arbete. (u.å.). *Verksamhetsförlagd utbildning (VFU)*. Hämtad 15 mars, 2016, från Institutionen för socialt arbete, Stockholms Universitet, www.socarb.su.se/utbildning/studieinformation/verksamhetsförlagd-utbildning-vfu
- Jachinski, J., & De Villiers, MR., (2008) *Factors influencing the development of practical skills of interns working in regional hospitals of the Western Capoe province of South Africa*. Hämtad 15 maj 2016, Från <http://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/20786204.2008.10873676>

- Jacobsen, D.I. & Thorsvik, J. (2008). Hur moderna organisationer fungerar. (3., [rev.] uppl.) Lund: Studentlitteratur.
- Karlsson, L. (2012). *Psykologins grunder*. (5., uppdaterade och utök. uppl.) Lund: Studentlitteratur.
- Lancaster University. (u.å.). *People profiles, Gordon Clark*, Hämtad 5 maj 2016, Från <http://www.lancaster.ac.uk/people-profiles/gordon-clark#publications>
- LaPiere, R.T. & Farnsworth, P.R. (1936). *Social psychology*. (1. ed.) New York: McGraw-Hill.
- Lindzey, G. & Allport, G.W. (red.) (1954). *Handbook of social psychology. Vol. 1, Theory and method*. Reading, Mass.: Addison-Wesley.
- Novus, Akademikerförbundet SSR. (2014) *Bilaga. Kartläggning socialsekreterare 2014*. Stockholm: Novus, Akademikerförbundet SSR. Hämtad 28 mars 2016, Från <https://akademssr.se/sites/default/files/files/novuspdfsocsek2014.pdf>
- Novus, Akademikerförbundet SSR. (2016) *Bilaga. Kartläggning socialsekreterare 2016*. Stockholm: Novus, Akademikerförbundet SSR. Hämtad 28 mars 2016, Från https://akademssr.se/sites/default/files/files/novus_socialsekr_2016_pdf.pdf
- Sohlberg, P. & Sohlberg, B. (2013). *Kunskapens former: vetenskapsteori och forskningsmetod*. (3., [kompletterade och utvidgade] uppl.) Stockholm: Liber.
- Svensson, K., Johnsson, E. & Laanemets, L. (2008). *Handlingsutrymme: utmaningar i socialt arbete*. (1. utg.) Stockholm: Natur & kultur.
- Sveriges Kommuner och Landsting. (2015). *Sveriges Viktigaste Jobb finns i välfärden, hur möter vi rekryteringsutmaningen?* Stockholm: Sveriges kommuner och Landsting. Hämtad 20 mars 2016, Från <https://issuu.com/sverigeskommunerochlandsting/docs/7585-216-4?e=6870116/12416302>

Taubert, L-E. (2015-02-04). *Larmet: Krisen för socialtjänsten allt värre*. Hämtad 17 april, 2016, SVT Nyheter, från <http://www.svt.se/nyheter/inrikes/larmet-krisen-for-socialtjansten-allt-varre>

Taylor, C. (1995). *Identitet, frihet och gemenskap: politisk-filosofiska texter*. Göteborg: Daidalos.

Thurén, T. (2007). *Vetenskapsteori för nybörjare*. (2., [omarb.] uppl.) Stockholm: Liber.

Tveiten, S. (2010). *Yrkesmässig handledning - mer än ord*. (3., [uppdaterade och rev.] uppl.) Lund: Studentlitteratur.

Universitetskanslersämbetet. (u.å.). *Högskoleutbildningarna och arbetsmarknaden*, 2015, Stockholm, Universitetskanslersämbetet, Hämtad 8 april, Från <http://www.uka.se/download/18.178a513a14acd890c7c68fd1/1427712445740/rapport-2015-5-hogskolorna-och-arbetsmarknaden.pdf>

University of York. (u.å.). *Our Staff, John Whitelegg*. Hämtad 5 maj 2016, Från <https://www.york.ac.uk/sei/staff/john-whitelegg/#research>

Vetenskapsrådet (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet.

Vision, Fackförbund. (2014). Bilaga. *Socialchefsrapport 2014, -Om villkor och välfärdsuppdrag*, Stockholm: Vision Fackförbund. Hämtad 8 april, Från <http://mb.cision.com/Public/1167/9652661/9b077bd3b643e855.pdf>

Wennerberg, T. (2013). *Själv och tillsammans: om anknytning och identitet i relationer*. (1. utg.) Stockholm: Natur & Kultur.

Bilaga: Frågeschema

Syfte	Teman	Frågor
<p>Syftet med studien är att få en ökad förståelse för om socionomstudenter uppfattar att de har förändrat sin attityd till socialtjänsten som arbetsplats under deras praktikperiod på socialtjänsten. Studien syftar till att belysa orsakerna till eventuell attitydförändring.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Attityder • Praktikplats • Förändring • Kommande / blivande arbetsplats • Egen erfarenhet 	<p><u>Mjuka upp</u> Hej, läget? Osv. -Informera hur intervjun ser ut. Läs följande -Informera om syfte -Fyra etiska krav, ta med mall -Fråga om Inspelning</p> <p><u>Efter (har hen sagt, attityd?)</u> -Berätta om hur du ser på socialtjänsten som arbetsplats? <i>-Var det som du tänkt dig?</i> <i>-Ser du annorlunda på det idag?</i> <i>-Vad tror du att det beror på?</i></p> <p><u>Om det har förändrat sig:</u> <i>-Hur har det förändrat sig?</i></p> <p>Bjud in intervjure 2, och fråga om nått vi missat något?</p> <p><u>Under -praktik</u> Du gjorde din praktik på socialtjänsten, berätta om det! <u>Om det inte har svarats på:</u> -Hur kommer det sig att du gjorde praktik där, ? <i>-Var det som du tänkt dig?</i></p> <p><i>Hur upplevde du din praktikperiod? –berätta!</i></p> <p><u>Innan- ej fokus</u> Om det inte är sagt: Fråga om jobb: Y/N Kan du tänka dig stanna/jobba i framtiden?</p> <p>Avslutningsvis: 1. Är det något du vill lägga till om socialtjänsten som vi inte pratat om? 2. Får vi återkomma?</p> <p>Bjud in intervjure 2, och fråga om nått vi missat något?</p>